

Alkohol a žáci SOŠ v kontextu školské primární prevence

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavel Vyleťal

Vypracovala:

Andrea Mácová

Brno 2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Andrea Máčová**
Studijní program: Specializace v pedagogice
Obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku
Název tématu: **Alkohol a žáci SOŠ v kontextu školské primární prevence**
Rozsah práce: 40 normostran

Zásady pro vypracování:

1. Seznámení s problematikou, vyhledávání odborných literárních zdrojů a pramenů.
2. Stanovení cílů a vytvoření metodiky.
3. Zpracování teoretických východisek, uskutečnění průzkumných šetření.
4. Zpracování vlastního textu bakalářské práce.

Seznam odborné literatury:

1. MIOVSKÝ A KOL, M. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. Praha: Lidové noviny, 2015. 405 s. ISBN 978-80-7422-394-5.
2. KABIČEK, P A K. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 2014. 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.
3. CHOMYNOVÁ, P A K. *Evropská studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD): Výsledky průzkumu v České republice v roce 2011*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014. 213 s. ISBN 978-80-7440-101-5.
4. MIOVSKÝ, M. – BÁRTÍK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s.
5. CSÉMY, L. – NEŠPOR, K. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zoládat*. Praha: BESIP, 1997. 128 s.

Datum zadání bakalářské práce: listopad 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: listopad 2016

L. S.

Andrea Máčová
Autorka práce

Mgr. Pavel Vyletál
Vedoucí práce

doc. PhDr. Dana Linhartová, CSc.
Garantka studijního programu

doc. PhDr. Dana Linhartová, CSc.
Ředitelka vysokoškolského ústavu

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Alkohol a žáci SOŠ v kontextu školské primární prevence** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 27. listopadu 2016

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Vyleťalovi za vstřícnost, trpělivost, čas a cenné rady při vedení závěrečné práce. Další dík patří školní metodičce prevence Mgr. Miroslavě Černé za ochotu a vstřícnost při realizaci průzkumného šetření. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině, mému příteli a přátelům za podporu při studiu.

Abstrakt

V bakalářské práci bude zpracováno téma středoškolské primární prevence zaměřené na problematiku informativních primárně preventivních programů, pro oblast návykového chování, v přímém vztahu k rizikovému užívání alkoholu u žáků. Cílem teoretické části bakalářské práce bude a popsat skupiny v rámci školského kolektivu, které jsou potencionálními nebo rizikovými uživateli alkoholu. Dále charakterizovat obsah základních pojmů, kterými jsou prevence, primární prevence a primárně preventivní programy. Následně budou definovány cíle primárně preventivních programů (výsledky učení). Metody, které budou použity k zpracování teoretické části, jsou studium odborných literárních pramenů a pedagogických dokumentů, jejich analýza, srovnávání a syntéza. Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, u žáků vybrané střední odborné školy, zda bylo dosaženo cílů (výsledků učení) informativního primárně preventivního programu. Informační příprava evaluačního průzkumného šetření bude realizována prostřednictvím konzultace se školním metodikem prevence. Pro získání informací od žáků bude užitá metoda dotazování - technika didaktický test, navržený pro účely průzkumného šetření. Respondenty budou žáci 1 ročníků na střední odborné škole v Brně. Data z didaktických testů, budou zpracována za využití popisné statistiky.

Klíčová slova

Primární prevence, školní primární prevence, primárně preventivní programy, závislost, alkohol

Abstract

The subject of this bachelor thesis elaborate the school primary prevention focused on informative primary prevention programs in the field of addictive behavior, in direct relation to alcohol use of students at secondary school. The aim of theoretical part is described problematic groups within the school team who are potential or problematic alcohol users, to characterize the content of the basic concepts of prevention, primary prevention and primary prevention programs. As a follow-up there will be defined targets of primary prevention programs (learning outcomes). The methods used for processing of the theoretical part are the study of specialized literature and pedagogical documents, analysis, comparison and synthesis. The aim of practical part of bachelor thesis is to examine the pupils of selected vocational schools, whether they have achieved targets (learning outcomes) of informative primary prevention program. Information preparation for an evaluative exploratory survey will be implemented through consultation with school prevention methodologist. For obtaining information from students will be used the interviewing method - a technique of didactic test, designed for an exploratory inquiries. Respondents will be pupils of first or second grades at vocational school in Brno. Data from didactic tests will be processed by using descriptive statistic.

Keywords

Primary prevention, school primary prevention, primary prevention programs, addiction, alcohol

Obsah

1	Úvod	14
2	Cíle bakalářské práce	15
2.1	Cíle teoretické části práce.....	15
2.2	Cíle praktické části práce	15
3	Materiál a metodika zpracování	16
3.1	Materiál a metodika zpracování teoretické části práce	16
3.2	Materiál a metodika zpracování praktické části práce.....	16
4	Současný stav řešené problematiky	18
4.1	Vývoj alkoholu a jeho užívání v historickém kontextu.....	18
4.2	Alkohol v prostředí SOŠ.....	19
4.2.1	Rizikové chování.....	21
4.2.2	Rizikové skupiny	22
4.2.3	Vliv alkoholu na dospívající	24
4.3	Prevence.....	27
4.3.1	Primární prevence	28
4.3.2	Školní primární prevence.....	29
4.4	Primárně preventivní programy	31
4.4.1	Typy primárně preventivních programů	33
4.4.2	Informativní primárně preventivní programy	34
4.4.3	Cíle primárně preventivních programů	34
4.4.4	Vymezení cílové skupiny	36
4.4.5	Vyhodnocení (evaluace) informativních primárně preventivních programů.....	37
5	Praktická část a výsledky práce	39
5.1	Proces realizace průzkumného šetření.....	39

5.1.1	Základní informace o programu	40
5.1.2	Didaktický test.....	40
5.2	Interpretace výsledků průzkumného šetření	41
6	Diskuze	68
7	Doporučení pro pedagogickou praxi	70
8	Závěr	71
9	Seznam použité literatury	72
	Přílohy	75

Seznam obrázků

- Obr. 1 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína? 42**
- Obr. 2 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaké využití měl alkohol ve Středověku? 43**
- Obr. 3 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Označ chemický vzorec etanolu. 44**
- Obr. 4 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu fermentace. 45**
- Obr. 5 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Do jaké skupiny drog se řadí alkohol? 47**
- Obr. 6 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká skupina alkoholických nápojů má 2- 6 % obsahu alkoholu? 48**
- Obr. 7 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě. 49**
- Obr. 8 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle neobjevují při příležitostném požití alkoholického nápoje. 51**
- Obr. 9 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace, středně těžká podnapilost, obsah promilí nacházejících se v krvi člověka. 52**
- Obr. 10 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z následujících možností vyber správnou dvojici. 53**
- Obr. 11 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná. 55**

Obr. 12	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Kolik fází má alkoholová závislost?	56
Obr. 13	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?	57
Obr. 14	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Doplň do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.	59
Obr. 15	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.	60
Obr. 16	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Vyber z následujících možností správné znění.	62
Obr. 17	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Dokonči větu.	63
Obr. 18	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?	64
Obr. 19	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z možností vyber správné znění.	66
Obr. 20	Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?	67

Seznam tabulek

Tab. 1	Pravidelné pití alkoholických nápojů podle druhu a pohlaví, v % - vývoj v letech 1995 - 2011.	20
Tab. 2	Spotřeba alkoholu na osobu - osobu starší patnácti let	20
Tab. 3	Stádia alkoholové intoxikace	25
Tab. 4	Taxonomie cílů vzdělávání	35
Tab. 5	Odpovědi žáků na položku: Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?	41
Tab. 6	Odpovědi žáků na položku: Jaké využití měl alkohol ve Středověku?	43
Tab. 7	Odpovědi žáků na položku: Označ chemický vzorec etanolu.	44
Tab. 8	Odpovědi žáků na položku: Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu fermentace.	45
Tab. 9	Odpovědi žáků na položku: Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?	46
Tab. 10	Odpovědi žáků na položku: Jaká skupina alkoholických nápojů má 2- 6 % obsahu alkoholu?	48
Tab. 11	Odpovědi žáků na položku: Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě.	49
Tab. 12	Odpovědi žáků na položku: Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle neobjevují při příležitostném požití alkoholického nápoje.	50
Tab. 13	Odpovědi žáků na položku: Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace, středně těžká podnapilost, obsah promilí nacházejících se v krvi člověka.	52

Tab. 14	Odpovědi žáků na položku: Z následujících možností vyber správnou dvojici.	53
Tab. 15	Odpovědi žáků na položku: Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.	54
Tab. 16	Odpovědi žáků na položku: Kolik fází má alkoholová závislost?	56
Tab. 17	Odpovědi žáků na položku: Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?	57
Tab. 18	Odpovědi žáků na položku: Doplň do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.	58
Tab. 19	Odpovědi žáků na položku: Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.	60
Tab. 20	Odpovědi žáků na položku: Vyber z následujících možností správné znění.	61
Tab. 21	Odpovědi žáků na položku: Dokonči větu.	63
Tab. 22	Odpovědi žáků na položku: Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?	64
Tab. 23	Odpovědi žáků na položku: Z možností vyber správné znění.	65
Tab. 24	Odpovědi žáků na položku: Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?	67

1 Úvod

Programy primární prevence jsou součástí vzdělávání již od mateřských škol. Jsou realizovány prostřednictvím školních metodiků prevence, či prostřednictvím externích pracovníků. Podle svého typu, pomáhají žákům získat dostatek informací o daném tématu, zastávat určitý postoj, vytvořit si svůj vlastní názor. Díky tomu by měli být žáci (děti) schopny odolat tlaku společnosti a správně se rozhodnout v krizové nebo vypjaté situaci.

V bakalářské práci se věnuji tématu primární prevence na středních odborných školách. Konkrétně se věnuji rizikovému užívání alkoholu žáky středních odborných škol. Při přechodu ze základní školy na střední školu, se žáci ocitají v novém a většinou pro ně neznámém prostředí. Mají potřebu se začlenit do nově se utvářející společnosti, zviditelnit svoji osobu nebo uniknout od stávajících problémů. Alkohol se tak může stát jedním ze způsobů, kterým lze těchto potřeb dosáhnout. Téma alkoholu jsem si vybrala, protože je jednou z nejdostupnějších legálních drog a pro teenagery se tak stává velmi atraktivní. Setkáváme se s ním takřka denně a snadno dochází k jejímu rizikovému užívání.

Teoretická část bakalářské práce se věnuje mapování vývoje a využívání alkoholu v historickém kontextu. Dále se soustředí na vymezení rizikového chování v oblasti užívání alkoholu, rizikové skupiny a vliv zmiňované návykové látky na lidský organismus. Poté se teoretická část bakalářské práce zaměřuje na prevenci, primární prevenci a školskou primární prevenci. V návaznosti na uvedené téma, je dále rozpracována kapitola primárně preventivních programů a jejich typů. Následující podkapitola se orientuje na informativní typ primárně preventivních programů a na možnosti jejich vyhodnocování. V závěru teoretické části bakalářské práce jsou vytknuty cíle primárně preventivních programů a vymezeny cílové skupiny.

V navazující praktické části je zpracováno průzkumné šetření, které je zaměřené na zjištění posunu míry poznatků žáků, kteří absolvovali informativní primárně preventivní program zaměřený na rizikové užívání alkoholu.

2 Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je charakterizovat primární prevenci v prostředí středních odborných škol zaměřenou na rizikové chování žáků. Konkrétně na rizikové užívání alkoholu.

2.1 Cíle teoretické části práce

Cílem teoretické části bakalářské práce je uvést čtenáře do kontextu primární prevence v prostředí středních odborných škol. Popsat skupiny v rámci školského kolektivu, které jsou potencionálními nebo rizikovými uživateli alkoholu. Definovat základní pojmy jako je prevence a její druhy, popsat primární prevenci a školní primární prevenci.

Dílním cílem teoretické části práce je charakterizovat primárně preventivní programy, konkrétně informativní typ primárně preventivních programů a jejich cíle (výsledky učení).

2.2 Cíle praktické části práce

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, zda došlo k naplnění cílů (výsledků učení) primárně preventivního programu, zaměřeného na problematiku rizikového užívání alkoholu žáky středních škol. Konkrétně, zda u žáků došlo k posunu úrovně vědomostí po absolvování daného primárně preventivního programu.

3 Materiál a metodika zpracování

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Část teoretickou, ve které je shrnuta problematika daného tématu a část praktickou, která popisuje vlastní průzkumné šetření.

3.1 Materiál a metodika zpracování teoretické části práce

Materiálem pro zpracování teoretické části bakalářské práce byly především odborné publikace. V průběhu vypracovávání práce, byly přidány i internetové zdroje, internetové dokumenty, vyhlášky a legislativa České republiky. Některé doplňující informace byly získány ze školní dokumentace jako je školní řád či minimální preventivní program Střední zahradnické školy v Rajhradě.

Metodikou zpracování teoretické částí bakalářské práce byla analýza, srovnání a syntéza poznatků, získaných z uvedených zdrojů.

3.2 Materiál a metodika zpracování praktické části práce

Pro účely zpracování praktické části bakalářské práce byla využita metoda dotazování. Nástrojem metody dotazování byl didaktický test navržený pro účely průzkumného šetření, který obsahoval 20 otázek sestavených dle řešené problematiky. Z důvodu získání informací od většího vzorku respondentů byla zvolena právě kvantitativní metoda výzkumu. Nástroj využitý pro získání dat byl vybrán na základě nutnosti zjišťování získaných vědomostí.

Didaktický test byl podán respondentům ve dvou fázích. Poprvé, před absolvováním informativního primárně preventivního programu. V této fázi didaktický test sloužil k zjištění vědomostí respondentů. Podruhé, po absolvování zmíněného programu, za účelem zjištění posunu vědomostí po absolvování primárně preventivního programu.

Respondenty byly žáci 1. ročníků Střední odborné školy v Rajhradě oborů Zahradník a Ekologové. Průzkumné šetření bylo realizováno 7. 11. 2016. Jak již bylo zmíněno výše, nejprve proběhla první fáze didaktických testů. Následoval informativní primárně preventivní program, který byl realizován prostřednictvím školní metodičky prevence Střední odborné školy v Rajhradě. Pro realizaci informativního primárně preventivního programu byla využita informačně – receptivní metoda

výkladu, která byla podpořena PowerPointovou prezentací. Následovala druhá fáze didaktických testů.

Žáky Střední odborné školy v Rajhradě bylo vyplněno 52 didaktických testů. Získaná data byla zpracována pomocí popisné statistiky.

4 Současný stav řešené problematiky

4.1 Vývoj alkoholu a jeho užívání v historickém kontextu

„Alkohol patří k nejstarším a nejrozšířenějším drogám po celém světě. Je to opojná látka vznikající kvašením převážně ovoce či obilovin“ (Kraus, Hroncová, 2010, s. 83).

Podle Holcnerové (s. 3-10) je alkohol nejstarší a nejvíce užívanou psychoaktivní látkou na světě. Je to podmíněno tím, že v drtivé většině zemí světa je alkohol legální a akceptovaná látka.

První alkoholické nápoje vznikaly fermentací (kvašením) medu a lesních plodů. Záznamy o pěstování a přípravě vína pocházejí již z Mezopotámie kolem 3 500 př. n. l. Zmínku o alkoholu můžeme najít i v Chamurapiho zákoníku (2000př. n. l.), kde je věnována pozornost především jeho prodeji a produkci. V průběhu vývoje lidstva alkohol nabýval různých funkcí. Ve středověku se užíval především k desinfekčním účelům, utlumení bolesti či úlevě při onemocnění, k podpoře kojení nebo jako prostředek k posílení krve. Významnou funkci alkohol zastával při rituálech a obřadech. Byl využíván jako oběť či dar bohům, případně předkům. Ve starověkém Egyptě bylo pivo považováno za vzácný dar od boha slunce Rea. V Řecké mytologii je alkohol, konkrétně víno, úzce spojováno s bohem Dionýsem. Mezi starověkými národy severní Evropy (Galy, Kelty, Slovany) bylo oblíbené pivo, cider nebo medovina. S příchodem křesťanství nabylo víno jiného, vyššího významu. Vinná réva se stala symbolem církve a Krista, víno je vnímáno jako přeměněná krev Kristova.

Jak již bylo zmíněno výše, alkoholické nápoje vznikaly fermentací. Tímto procesem vzniká látka s omezeným množstvím alkoholu (zhruba 17 %). S nástupem středověku se začalo využívat procesu destilace. Destilovaný alkohol se využíval výhradně k léčení zdravotních obtíží. Většina postupů a receptur destilace pocházelo od lékárníků či alchymistů, kteří jako jediní měli právo na přípravu destilátů. Toto výhradní právo měli až do 13. století. Destilovaný alkohol měl, oproti fermentovanému, výhodu v delší době trvanlivosti, vyšším obsahu alkoholu a možnosti výroby v zemích, kde bylo nepříznivé klima pro pěstování vína.

Období industriální společnosti je spojováno s nástupem průmyslovou výrobou alkoholu. Ten se stává dostupnějším, silnějším a levnějším než před tím. Jednou často zmiňovanou „epidemií“ alkoholu je tzv. gin mánie ve Velké Británii, která měla za důsledek zvýšený výskyt opilství. Jako reakce na toto dění se začala obje-

vovat hnutí prosazující umírnění užívání alkoholu. Nejznámějším příkladem zákazu užívání alkoholu byla prohibice v USA zavedena v roce 1920-1933.

Nejen že veřejnost změnila pohled na užívání alkoholu, ale musela vzít v potaz i otázku rozšíření konzumace alkoholu mezi nezletilými.

4.2 Alkohol v prostředí SOŠ

Mühlpachr (2008, s. 81) uvádí, že konzumace alkoholu je po staletí součástí lidských rituálů. Odmítnutí alkoholu je považováno za neadekvátní reakci a vzbuzuje pozornost.

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO), spotřeba alkoholu v České republice stále narůstá. Průměrná roční spotřeba stoprocentního alkoholu byla v roce 2010 16,45 litru na osobu, což řadí ČR na druhé místo v celosvětovém žebříčku spotřeby alkoholu. Řada odborníků doporučuje problematiku alkoholu a tabáku začlenit do protidrogové politiky i z toho důvodu, že existuje jasně prokázaný vztah mezi užíváním legálních a nelegálních drog (Sobotková a kol., 2014, s. 86).

Jak uvádí Chrominová a kol. (2014, s. 9) evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách z roku 2011 (ESPAD), poskytuje přehled v oblasti užívání návykových látek v obecné populaci dospívající mládeže ve věku šestnácti let.

V Tabulce č. 1 můžeme vidět, že zatímco v roce 2007 podíl pravidelných konzumentů alkoholu mezi mládeží poklesl, v roce 2011 byl zaznamenán jejich nárůst. U chlapců došlo k zvýšení konzumentů piva a destilátů, zatímco u dívek se zvýšila pravidelná konzumace vína. V případě konzumace alkopops, což jsou mixované nápoje se sladkou ovocnou chutí a obsahem alkoholu (4-7 %) na bázi piva či destilátů, byl zaznamenán vzrůst konzumace u obou pohlaví (Chominová a kol., 2014, s. 35-36).

Gurría (2015, dostupné z: www.oecd.org) zmiňuje, že konzumace alkoholu v různých evropských zemích mírně klesá např. v Itálii či ve Francii. Naproti tomu některé země zaznamenávají naopak nárůst nadměrné konzumace alkoholu a to především u mladých lidí a žen. Počet dětí, které byly ve věku patnácti let opilí minimálně jednou, dosáhl 40 %. Obecně platí, že došlo k vzrůstu počtu žen sledovaných pro nadměrné užívání alkoholu.

Tab. 1 Pravidelné pití alkoholických nápojů podle druhu a pohlaví, v % - vývoj v letech 1995 – 2011.

Pití alkoholu v posledních 30 dnech	Chlapci					Dívky				
	1995	1999	2003	2007	2011	1995	1999	2003	2007	2011
Pivo 6krát a častěji	26,7	37,4	33,6	28,7	36,9	6,9	12,1	14,4	15,7	15,6
Víno 6krát a častěji	5,8	6,3	7,8	7,7	7,7	3,7	7,5	9,4	7,8	9,3
Alkopops 6krát a častěji	-	-	-	7,3	10,6	-	-	-	7,0	9,3
Destiláty 6krát a častěji	13,0	15,5	14,0	13,8	18,8	9,7	10,1	11,4	10,8	12,2

Zdroj: (Chominová a kol., 2014, s. 36).

Novější průzkumy viz Tabulka č. 2 zobrazují průměrnou spotřebu alkoholu v litrech na osobu mladší patnácti let v rozmezí let 1980 – 2013.

Tab. 2 Spotřeba alkoholu na osobu – osobu starší patnácti let

Země	1970	1980	1990	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika		11,7	11,3	11,8	12,0	12,1	11,4	11,5	11,6	11,5

Zdroj: (Český statistický úřad, 2016)

Krejčová (2011, s. 146) uvádí, že v současné době, je zcela normální, že dospívající experimentují s alkoholem i dalšími návykovými látkami. Z toho důvodu nelze očekávat, že zakázání některé formy chování v dospívání, bude optimálním řešením situace. Důležité je, zajistit dostatečnou informovanost o poznacích a postupech, které je chrání a o rizicích takového chování prostřednictvím např. středoškolského studia.

4.2.1 Rizikové chování

„Rizikové chování je komplexní pojem, kterým se zabývají nejen společenskovědní, ale také medicínské obory. V našem případě pod tímto pojmem chápeme takové chování, které přímo nebo nepřímo ústí v psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, jiných osob, majetku nebo prostředí“ (Sobotková a kol., 2014, s. 40). *„Chceme-li cíleně předcházet vzniku či rozvoji rizikového chování u dětí a mládeže, je potřeba znát jeho etiologii, tj. jeho kauzální příčiny“* (Charvát, Nevoralová in Miovský a kol., 2012, s. 45). Sobotková (2014, s. 45) uvádí, že experimentování s rizikovým způsobem chování, je součástí adolescence a je do jisté míry pojmána jako fáze vývoje. Většinou je takové chování dočasné a postupem času s věkem odezní, přičemž u většiny případů nepřekračuje hranici nepatologického chování. Na druhou stranu, si mladý člověk ne vždy uvědomuje, že některé kroky nebo projevy mohou být pro něj rizikem v dopuštění sociálních, zdravotních či vzdělávacích přečinů.

V tom nejužším pojetí, mimo závislostního chování (užívání návykových látek), do základních typů rizikového chování řadíme záškoláctví, šikanu a extrémní projevy agrese, extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, rasismus a xenofobii, negativní působení sekt a sexuální rizikové chování. V širším pohledu se k těmto základním okruhům přidružují i oblasti, které nelze jednoznačně zahrnout do skupiny rizikového chování. Jsou to okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte a spektrum poruch příjmu potravy (Miovský, Bártík, 2010, s. 24).

Co se závislostního chování týče, spadají sem užívání legální návykové látky - alkohol a cigarety, nelegální návykové látky, gambling, netolismus a závislost na nakupování (Sobotková a kol., 2014, s. 40).

Charvát, Nevoralová (In Miovský a kol., 2012, s. 46) zmiňují, že při budování rámce rizikového chování dospívajících se mimo jiné řešila i otázka, do jaké míry existuje mezi jednotlivými druhy rizikového chování v dopívání souvislost a zda má nějakou strukturu. Pro primárně preventivní intervenci je totiž rozdíl v tom, zda se jedná o nezávislý a izolovaný nebo naopak o organizovaný způsob chování, který je navzájem propojený.

Jako příklad můžeme uvést Sobotkovou a kol. (2014, s. 47), která uvádí, že rizikové chování v adolescenci je nejvíce zastoupeno konzumací alkoholu, kouřením cigaret a zkušenostmi s marihuanou. Kaysová (2003) ve studii 835 mladých lidí (věk 14-25) zjistila, že polovina dotazovaných respondentů jsou kuřáci, ti se dělí na denní a občasně. Dále bylo zjištěno, že pravidelní kuřáci daleko více konzumují alkohol a to

pivo, víno a destiláty při čemž se opíjejí více než nekuřáci. Z toho vyplývá, že kouření má návaznost na užívání alkoholu.

Podle Švece a kol. (2007, s. 22) se ukázalo, že prevence, která je zaměřená na legální návykové látky, může současně působit preventivně i na užívání ilegálních návykových látek. V opačném případě, to ovšem neplatí. Prevence užívání heroínu nemůže fungovat jako účinná prevence škodlivého užívání alkoholu, se kterým se žáci běžně dostávají do styku ve svém okolí.

Jako rizikovou mládež, vnímáme především takovou mládež, u které se projevuje agresivní a disociální chování a která přichází do kontaktu se sociálně patologickými jevy. Do další rizikové formy chování spadají dospívající ze sociálně znevýhodněných skupin nebo rodin, kde není podporován mravní, intelektuální a emoční vývoj (Sobotková a kol., 2014, s. 44). Co se rizikové mládeže týká, každý z nás vnímá rizikového jedince odlišně. Naše vnímání podmiňuje mimo jiné i naše předešlá zkušenost (Labáth a kol., 2001, s. 12).

4.2.2 Rizikové skupiny

„Za rizikovou mládež považujeme dospievajúcich, u ktorých je, následkom spoluposobenia viacerých faktorov, zvýšená pravdepodobnosť zlyhania v sociálnej a psychickej oblasti“ (Labáth a kol., 2001, s. 11).

Mezi rizikové kategorie konzumující alkohol bezpochyby patří děti a mladiství (žáci SOŠ, SOU). Objevují se zárodky vznikající alkoholové závislosti, pramenící z uvedeného věkového období (Kraus, Hroncová, 2010, s. 85). Podle Vacka (In Kraus, 2004, s. 97) z četných výzkumných šetření vyplývá, že prvotní kontakt s alkoholickými nápoji se běžně vyskytuje již v dětství a to i při přímém dohledu samotných rodičů nebo v blízkém rodinném prostředí. Jedná se většinou o pivo, v některých případech i o šampaňské, a to v rámci rodinných oslav. I když se jedná o malé dávky, které nevedou k opilosti, vznikají asociace spojující alkohol se společenskou událostí a se vznikem uvolněné atmosféry. Gallá (2005, s. 18) zmiňuje, že užívání legálních drog, jako je alkohol či tabák, je obvykle předmětem diskuse v rodinném prostředí. V rámci studie ESPAD 2011, bylo v souvislosti s užíváním návykových látek sledováno i dosažené vzdělání rodičů. Při analýze se ukázalo, že děti rodičů s nízkým vzděláním (pouze základní škola, výuční list, jeden z rodičů střední vzdělání) častěji konzumovali nadměrné dávky alkoholu (22,2 %) oproti vrstevníkům, kde rodiče dosáhly vyššího stupně vzdělání (oba rodiče vysokoškolské vzdělání, jeden vysokoškolské a druhý střední stupeň vzdělání). U nich, bylo

procento častého konzumování alkoholu nižší (19,4 %). Také se ukázalo, že záleží i na struktuře a úplnosti rodiny (Chomynová a kol. 2014, s. 63).

„Obecně jsou problémy spojené s užíváním alkoholu a tabáku podceňovány a jejich spotřeba je tolerována, mladiství navíc upozorňují na jejich snadnou dostupnost (...)V současnosti se drogy objevují již na základní škole. Miovský, Trapoková a Miovská (2004) na vzorku 98 dětí zjistili, že děti v šestých třídách již měly poměrně velmi bohaté zkušenosti s alkoholem a tabákem“ (Sobotková a kol., 2014, s. 86, 89).

Illes (2002, s. 9) uvádí, že alkohol se velmi často stává objektem zájmu mládeže z několika různých důvodů: snaha vyrovnat se starším kamarádům, usnadnění komunikace s opačným pohlavím, překonání stresu z adolescence nebo únik od rodinných problémů.

V České republice platí zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve kterém v paragrafu dvanáct [Zákazy prodeje alkoholických nápojů] zmiňuje:

(1) Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholické nápoje

- a) osobám mladším 18 let,*
- b) na všech akcích určených osobám mladším 18 let,*
- c) osobám zjevně ovlivněným alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou,*
- d) ve zdravotnických zařízeních*
- e) v prostředcích výlučně určených pro vnitrostátní hromadnou dopravu osob s výjimkou železničních jídelních vozů, palub letadel a určených prostor plavidel veřejné lodní dopravy,*
- f) na sportovních akcích, s výjimkou výčepního piva s extraktem původní mladiny do 10 hmotnostních procent,*
- g) ve všech typech škol a školských zařízení“*

(Vetešník, Jemelka, 2011, s. 46).

„Kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok“ (Parlament ČR, 2009 Sb., s. 88).

Z toho vyplývá, že v České republice, je trestný pouze prodej a podávání alkoholických nápojů osobám mladších 18 let. Samotná konzumace alkoholických nápojů osobou mladší 18 let, trestná není (Vetešník, Jemelka, 2011, s. 46).

Podle Krause a Hroncové (2010, s. 83-85) alkohol plní řadu různých funkcí:

- fyziologická- alkohol zastává funkci nápoje či léku;
- psychologická- zlepšuje náladu, zvyšuje sebevědomí, alkohol bývá také prostředkem úniku od reality;
- sociální- většinou kultur je alkohol považován za projev pohostinnosti, pomáhá ke komunikaci;
- ekonomická- alkohol byl využíván jako platidlo, daně placené z jeho výroby a prodeje jsou zdrojem příjmu státu;
- rituální- bývá součástí rituálních oslav či náboženských obřadů;

Ze společenského hlediska ovšem představuje určité riziko ve spojení s trestnou činností, úrazovostí, dopravními nehodami nebo častou příčinnou rozvodovosti. Co se týče zdravotních dopadů užívání alkoholu, vznikají rizika jako onemocnění jater, trávicího ústrojí či vysokého tlaku.

Užívání alkoholu dospívajícími, zůstává i nadále dlouhodobě řešeným problémem. Výzkum SAHA uvedl, že nadměrné dávky alkoholických nápojů (pět a více sklenic při jedné příležitosti) více než třikrát v uplynulém měsíci konzumovalo 21 % šestnáctiletých studentů (Sobotková a kol., 2014, s. 86).

4.2.3 Vliv alkoholu na dospívající

Vliv alkoholu na děti a dospívající se liší od jeho účinku na dospělé. Je to dáno zvýšenou sensibilitou mladistvých, i když vlastní variabilita účinku je různorodá. Krátkodobé účinky se dělí na euforické, hypnotické, narkotické a asfyktické viz. Tabulka č. 3. Podle studií, dlouhodobé užívání alkoholu u adolescentů způsobuje narušení fyziologického vývoje, např. zhoršení poznávacích výkonů či výskyt funkční poruchy učení nebo poruchy paměti. Dále také vede k jaternímu onemocnění, ke snížení hladiny pohlavních a růstových hormonů (Kabíček a kol., 2014, s. 73 – 75).

Tab. 3 Stádia alkoholové intoxikace

Euforické	Veselost, rozjařenost	Dospělý do 1 ‰, dítě 0,5 ‰
Hypnotické	Ztráta sebekontroly, ataxie, poruchy vidění	Dospělí 1 – 2 ‰, dítě 0,5 – 1 ‰
Narkotické	Těžká porucha koordinace, tachykardie, mióza (zúžení zornic), vazodilatace (rozšíření cév), počínající oběhové a dechové poruchy	Dospělí 2 – 3 ‰, dítě 1 – 2 ‰
Asfyktické	Těžká porucha vědomí, areflexie (vyhasnutí reflexů), hypotermie, smrt zástavou dechu	Dospělí nad 3 ‰, dítě nad 2 ‰

Zdroj: (Kabíček a kol., 2014, s. 74, upraveno)

Pro srovnání Nešpor (in Hort a kol., 2000, s. 288-290) uvádí, že pokud se u jedince neprokáže například škodlivé užívání nebo závislost, jedná se o akutní intoxikaci. Jedním z nejčastějších druhů intoxikace v dospívání, je akutní intoxikace alkoholem. Ta se projevuje dysfunkčním chováním (nejméně jeden znak) jako například hádavost, zhoršená soudnost, porucha pozornosti, agresivita nebo zhoršení výkonnosti. Toto chování je doprovázeno minimálně jedním z následujících znaků: nejistá chůze a postoj, špatná artikulace, červenání ve tváři či porucha vědomí. Pokud se u dospívajících projeví tzv. odvykací syndrom spojený s užíváním alkoholu, objeví se nejméně tři z následujících příznaků: bolest hlavy, pocení, nespavost, třes jazyka, zvracení, přechodné halucinace nebo iluze, psychosomatický neklid, nespavost či třes jazyka, víček a prstů.

Příznaky, související se závislostí na návykových látkách, trvají nejméně měsíc nebo se opakují v nejdéle dvanáctiměsíčním časovém úseku. Musí se objevovat nejméně tři z šesti příznaků ve stejné době:

- silná touha po požití látky (alkoholu);
- zhoršená kontrola při užívání látky;
- somatický odvykací syndrom (alkohol je přijímán za účelem zmenšit nebo odstranit odvykací příznaky);
- nárůst tolerance (vyžadování vyšších dávek alkoholu);

- zaměření se na užívanou látku (ostatní zájmy odsunuty do postraní);
- trvalé užívání látky i přes jasné škodlivé následky, které si postižený uvědomuje;

(Nešpor in Hort a kol., 2000, s. 289-290)

Přechod od škodlivého užívání alkoholu k závislosti, probíhá většinou nenápadně. Mimo již zmíněné příznaky, současně dochází ke změnám v myšlení a chování, které se postupně fixují a způsobují změny v osobnosti jedince. Jedná se o jakýsi adaptační mechanismus, kterým alkoholik reaguje na stále častější problémy vznikající při konfrontaci s realitou. Závislá osoba, je schopna konzumovat značné množství alkoholu, ale časem se jeho tolerance k látce snižuje (Raboch a kol., 2001, s. 196-197).

Fáze alkoholové závislosti podle Mühlpachra (2008, s. 83):

- Počáteční – nebo také iniciální stádium. V tomto stádiu se jedinec neodlišuje od ostatních, pouze zvyšuje množství užívané látky a jeho tolerance k alkoholu roste.
- Varovné – nebo také prodromální stádium. V této fázi, postižený preferuje tajné pití s předstihem před ostatními. Objevuje se pocit viny a snaha o ovládnutí účinků alkoholu. Také se vykytují tzv. palimpsesty – výpadky paměti v intoxikaci. Tolerance k alkoholu stále roste.
- Toto stádium se dá redukovat prostřednictvím kontrolovaného pití a vyřešením původních problémů.
- Rozhodné – nebo také krucální stádium. Zde se již alkohol stal součástí metabolických dějů a objevují se zdravotní poruchy. Frekvence opilostí se zvyšuje a narůstá i množství konfliktů s okolím. Postižený si buduje racionální systém, který má jemu i okolí odůvodnit a omluvit pití. V tomto stádiu se zájmy a povinnosti postiženého dostávají do ústraní. Tolerance užívání alkoholu stále roste. Tlak okolí však může jedince donutit i k dlouhodobé abstinenci.
- Konečné – nebo také terminální stádium. Toto stádium je charakteristické nepříjemným pocitem po vystřízlivění. Jedinec kromě alkoholických látek začíná konzumovat i technické prostředky. V této fázi závislosti nastupuje degradace a celkový úpadek osobnosti.

4.3 Prevence

Slovo prevence je poměrně široký pojem. Pokud není specifikováno, může zasahovat do nespočetného množství oblastí. „Slovo „prevence“ je latinského původu a znamená opatření učiněná předem, včasnou obranu a ochranu“ (Hejda, Duben, 2002, s. 128).

Podle Čecha (in Miovský a kol., 2012, s. 107-108) se v souvislosti s pojmem prevence můžeme setkat s jeho tzv. užším či širším pojetím. V užším pojetí prevence, vykládáme pojem především jako primární prevenci směřovanou k základní ochraně jednotlivce a společnosti. V tomto smyslu spadají pod prevenci rizikového chování veškeré výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální a další aktivity, které směřují k přecházení vzniku, zamezení progresu či k zmírnění již existujícího nežádoucího jevu. Z toho vyplývají tři stupně prevence, a to primární prevence, sekundární prevence a terciární prevence.

Primární prevence má za úkol ochraňovat jedince či skupinu před negativními vlivy. Podílí se na formování správných postojů, potřebných znalostí a kompetencí, díky kterým bude jedinec (dítě, mladiství) schopen existovat ve společnosti, ve které se rizikové jevy vyskytují. Bude schopen tyto jevy rozpoznat a nenechá se jimi ohrozit. Pro porovnání se starším výkladem primární prevence Hejda, Duben, (2002 s. 128) popisují primární prevenci jako předcházení problémů s návykovými látkami u těch, kteří je ještě nezačali škodlivě užívat.

Sekundární a terciární prevence se zaměřuje na efektivní pomoc těm jedincům, kteří již vykazují závažné formy rizikového chování. V tomto stádiu není možné zvládat projevy tohoto chování standardními preventivními postupy. Snaží se zabránit jeho recidivě a snížit riziko kombinace s jiným typem rizikového chování. Konkrétně se jedná např. o drogovou závislost, sexuální agresi, kriminální jednání apod. V souvislosti s terciární prevencí se hovoří o tzv. reedukaci a resocializaci. Cílem reedukace je posilovat nedostatečně rozvinuté pozitivní vlastnosti jedince. Resocializace umožňuje nasměrování jedince k novým životním hodnotám (rodina, práce, pozitivní využití volného času)(Čech in Miovský a kol., 2012, s. 110).

4.3.1 Primární prevence

Úkolem primární prevence je redukovat poptávku po drogách (legálních i nelegálních). Snaží se tedy zamezit potencionálním konzumentům v samotném užívání. Primární prevence přináší poznatky a návody ke „zdravému“ bezdrogovému jednání jednotlivce či skupiny. Účinná primární prevence, by měla ovlivňovat chování, ve smyslu podpory zdravého životního stylu, zdraví samotného a předává informace s ohledem na jejich účelné použití. Obrací se na populaci a její jednotlivé složky. Především by měla být zaměřena na mladou generaci. Ta je nejrizikovější skupinou, zejména pak děti a mladiství, kteří často experimentují a zkoušejí nové věci. Zásadní úlohu při prevenci však zastává rodina (Hejda, Duben, 2002, s. 130). „*Přelom rané a pozdní adolescence je při tom pokládán za klíčové období pro prevenci rizikového chování, neboť mladí lidé k těmto formám chování právě začínají inklinovat*“ (Krejčová, 2011, s. 146).

V minulosti docházelo k různým interpretacím primární prevence, proto Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) rozdělilo pojem primární prevenci na tzv. specifickou a nespecifickou formu primární prevence (Miovský, Bártík, 2010, s. 25). V případě **nespecifické prevence** jsou podporovány obecně žádoucí formy chování. Jedná se o výchovné přístupy, které mají za úkol přirozeně formovat dospívajícího jedince. Aktivity, v rámci nespecifické prevence, směřují k podpoře efektivního využití volného času, upevňování zdravého životního stylu, budování mravního povědomí a hodnotového žebříčku. Důležitou složkou je také budování tzv. bezpečného prostředí. Takové prostředí snižuje riziko nebezpečných situací a jevů, či směřuje jedince ke zdraví. Nejpřirozenějším prostředím pro realizaci nespecifické prevence je prostředí rodiny, posléze školy. **Specifická prevence** se zaměřuje na předcházení vzniku konkrétního rizikového chování jako je šikana, rasismus či drogová závislost a kontinuálně navazuje na prevenci nespecifickou (Čech in Miovský a kol., 2012, s. 108).

Gabrhelík (in Miovský a kol., 2012, s. 167-168) uvádí, že specifická primární prevence se vyznačuje třemi hlavními charakteristiky:

- Musí jednoznačně vyjadřovat vztah k dané oblasti rizikového chování a souvisejícím tématům.
- Je realizována v předem daném časovém období a prostředí, což umožňuje evaluaci tohoto typu programů.
- Je zaměřena na konkrétní cílovou skupinu s ohledem na její potřeby.

„Přímý a explicitně vyjádřený vztah s problematikou určitého typu rizikového chování znamená, že cíl, obsah a způsob provádění preventivního programu má jasnou vazbu na toto chování. Například nácvikový preventivní program, jež se zaměřuje na trénink aktivního posilování odmítavého postoje k nabídnuté návykové látce (např. alkoholové nápoje nebo marihuanové cigarety) má jasně prokazatelný vztah k prevenci užívání návykových látek“ (Martalová a kol., 2012, s. 22).

V rámci specifické prevence rizikového chování rozdělujeme dále tři úrovně, které závisí na velikosti cílové skupiny. **Všeobecná prevence** se zaměřuje na obecnou populaci (např. žáci osmého stupně základních škol), která se nachází v pravděpodobném možném ohrožení určitou formou rizikového chování. Jejím cílem je zabránit propuknutí rizikového chování. Identifikace problémů v této úrovni prevence vychází z globálních studií jako je ESPAD. **Selektivní prevence** se soustředí na skupinu, která je aktuálně či dlouhodobě v ohrožení určitým rizikovým jevem (např. nekuřáci v kuřáckém kolektivu). V souvislosti s užíváním návykových látek je cílem selektivní prevence mimo jiné oddálit experimentování s návykovou látkou do co nejpozdějšího věku. **Indikovaná prevence** obrací svoje působení na jedince, u kterých se již objevili příznaky charakteristické pro určitý rizikový jev. Tyto projevy ovšem nejsou plně rozvinuty a je možné zabránit následné progresi (např. zabránit rizikovému uživateli alkoholu ve vzniku závislosti) (Gabrhelík in Miovský a kol., 2012, s. 168-169).

4.3.2 Školní primární prevence

O prevenci v rámci školy, se stará školní metodik prevence, dříve protidrogový preventista. V minulosti jeho práci vykonával výchovný poradce, ale z důvodu rozšiřující se náplně práce, bylo školám doporučeno, od sebe výkon činnosti výchovného poradce a školního metodika prevence oddělit. Hlavním úkolem školního metodika prevence je tvorba a koordinace plnění minimálního preventivního programu školy (MPP). Tento program vytváří na základě aktuálních potřeb a priorit školy a vychází také z preventivní strategie školy, která je obsažena ve školním vzdělávacím programu. Na plnění MPP se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy (Knotová a kol., 2014, s. 51-53). Černá (2015, s. 3) uvádí, že školní metodik zodpovídá za tvorbu MPP, avšak nemá ve své kompetenci řešit problém s drogou samotnou a přímo nezodpovídá za drogovou situaci ve škole.

V MPP je uvedeno i rozdělení problematiky sociálně patologických jevů do jednotlivých vyučovacích předmětů. Konkrétně si můžeme uvést příklad z MPP Střední zahradnické školy v Rajhradě. Zde jsou kapitoly Problematika návykových

látek, Drogy jako celosvětový problém a Drogová scéna v ČR zařazeny do předmětů Občanská nauka, Společenské vědy a základy společenských věd (Černá, 2015, s. 8-9).

Podle potřeby českých středních škol vymezuje projevy rizikového chování, dříve sociálně patologických jevů, Metodický pokyn Ministerstva školství č. j. 20 0006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007, ten popisuje oficiální postupy při prevenci i intervenci a současně určuje osoby, které jsou zodpovědné za tuto činnost. Tento dokument rovněž vymezuje i pozici školního metodika prevence rizikového chování. Ta musí být povinně obsazena na každé škole jedním z učitelů pedagogického sboru. Pozice školního metodika prevence vyžaduje i další vzdělávání učitele, aby svoji funkci zvládal plnit. Prevencí rizikového chování ve škole by se ovšem měli v průběhu výuky zabývat všichni učitelé, zejména pak třídní učitelé v tomto směru zastávají významné role pro třídu či studenta (Krejčová, 2011, s. 147).

Problematiku sociálně patologických jevů v prostředí škol, ošetřuje i školní řád. Ciklová (2014, s. 10-11) uvádí, že k účinné prevenci a předcházení rizik, je nutné mít nastavená pravidla pro fungování ve školském prostředí a zakotvit bezpečnostní pravidla v dokumentech školy. Každá škola je povinována vydat vlastní školní řád, který vydává a upravuje ředitel školy. Pokud se jedná o školské zařízení, vytváří se tzv. vnitřní řád. Do obou těchto dokumentů, by se mimo jiné měla zapracovat i problematika zásad bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a studentů, podrobnosti o výkonu, právech a povinnostech žáků či podmínky vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky. Jako příklad můžeme uvést výňatek ze školního řádu Střední školy zahradnické v Rajhradě, který vypracovala Motlová (2015, dostupné z www.skolarajhrad.cz). *„Žáci školy mají přísný zákaz nošení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek v areálu školy. Porušení tohoto zákazu se bere jako hrubé porušení školního řádu. Ředitel školy využije všech možností daných mu příslušným zákonem včetně možnosti dát podnět k zahájení trestního stíhání osob, které se na porušení tohoto zákazu podílely. Ředitel školy nebo jím pověřený pracovník bude zákonně zástupce žáků, u nichž bylo zjištěno porušení tohoto zákazu informovat a zároveň je seznámí s možností odborné pomoci“*

Jindrová (2012, s. 49-51) uvádí, že pokud žák mladší 18 let přinese do školy alkohol, celá záležitost, včetně sankcí, se řeší dle školního řádu a spolupracuje se s rodiči. Je nutné ověřit, zda se skutečně jedná o alkoholický nápoj. Pokud ano, zjistíme, z jakého zdroje žák alkohol získal. Jestliže jej zakoupil v obchodě, je namístě vyrozumět policii České republiky, o tom, že došlo k prodeji alkoholických nápojů nezletilým. V případě, že žák alkohol získal doma, je nutné řešit celou záležitost

s rodiči a zabránit přístupu dítěte k alkoholu. V případě konzumace alkoholu, okamžitě takovému počínání zabráníme a v případě intoxikace poskytneme první pomoc. Pokud by dítě opakovaně nebo ve větší míře podalo nápoj s obsahem alkoholu jinému dítěti, mohlo by se jednat o spáchání trestného činu. Pokud se tato situace prokáže, je nutné vyrozumět zákonného zástupce popřípadě policii České republiky. Ciklová (2014, s. 87-88) mimo již uvedené postupy zmiňuje, že pokud je žák přistižen při konzumaci návykové látky, o celé události se sepíše stručný záznam včetně vyjádření samotného žáka a informací, zda byly provedeny orientační testy na přítomnost návykové látky. Tento záznam uschová školní metodik prevence a též vyrozumí vedení školy. Pokud by se žák ocitl v ohrožení života, škola zajistí první pomoc.

Podle Nešpora a Csémy (1997, s. 7) pokud neexistuje v rámci školy systematická prevence a jestliže škola spoléhá na jednorázové výklady, zvyšuje se riziko zneužívání alkoholu a drog. V tomto případě, škola nekomunikuje a nespolupracuje s rodiči ani s příslušnými organizacemi či institucemi. Škola s žáky adekvátně nespolupracuje a učitelé jsou vnímáni jako nepřátelé. Naopak, pokud škola provádí prevenci soustavně a systematicky, snižuje riziko výskytu užívání návykových látek. Dále také napomáhá k rozvoji žáků, spolupracuje s rodiči relevantními institucemi a organizacemi. Také vede žáky k formování prosociálního chování či pozitivních hodnot.

4.4 Primárně preventivní programy

Miovský, Bártík (2010, s. 25-26) uvádí, že na programy primární prevence rizikového chování jsou kladeny určité základní požadavky. Pokud program požadavky nesplňuje, nelze jej dále považovat za primárně preventivní program. Hovoříme-li o tom, co musí preventivní program splňovat, musí být především v přímém vztahu s konkrétním projevem rizikového chování. Tím je myšleno, aby cíl, obsah a způsob realizace primárně preventivního programu směřoval konkrétně k dané problematice. Každý program má písemně popsány všechny části potřebné k jeho uskutečnění. Jsou jimi: příprava a plán projektu (definice konkrétních cílů a časový harmonogram), provedení (podrobný popis toho, jak je program prováděn, kdo je realizátorem programu a za jakých okolností probíhá), zhodnocení (jaký nástroj byl pro hodnocení vybrán a jakým způsobem proběhne vyhodnocení) a návaznost (popsáno, jakým způsobem byly zjišťovány problémy a potřeby cílové skupiny a co bude následovat).

Poskytovatel primárně preventivního programu má jasně a srozumitelně nastavená pravidla v určitých oblastech, aby se případný zájemce mohl rozhodnout pro jeho využití. Tyto oblasti zahrnují základní informace o využití programu, jeho podmínkách, cílech, způsobu poskytování a charakteristiku cílové skupiny. Organizace si také stanovuje plán pro realizaci programu. Ten obsahuje cíle, kterých má být v průběhu dosaženo, využití prostředků, odpovědnost konkrétní osoby při naplňování plánu a v neposlední řadě zahrnuje termíny hodnocení a revize plánu (Martalová, 2012, s. 47).

Hejda, Buben (2002, s. 142-143) uvádí, že Ministerstvo mládeže a tělovýchovy (MŠMT) je hlavní institucí odpovědnou za primární prevenci užívání drog dětmi a mladistvými ve školách a školských zařízeních. Preventivní programy zajišťuje financováním školských zařízení a samotných programů prevence užívání drog. Ty jsou realizovány státními i nestátními organizacemi. Dále je MŠMT také odpovědné za úroveň a kvalitu programů primární prevence, kterou garantuje systémem certifikací primárně preventivních programů.

V tzv. procesu certifikace, což je proces posouzení služby podle kritérií stanovených schválenými Standardy kvality, speciálně vyškolení certifikátoři provádí šetření u samotného poskytovatele dané služby. O samotnou certifikaci mohou žádat státní i nestátní zařízení. Pokud je jim udělena, je brána a respektována jako garance kvality daného programu a ovlivňuje tok státních finančních dotací. Výše zmíněné Standardy kvality, vyplynuly z Usnesení vlády č. 1045 z roku 2000, Národní strategie protidrogové politiky na období 2005- 2009 a 2010- 2018. Dále také z Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na období 2001-2004 a 2005-2008, ze Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012. Významnou roli sehrála Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2012 a Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012-2015, kde se definice úkolů strategií rozšířila na celou oblast školské prevence rizikového chování, tedy nejen na problematiku návykových látek. Standardy specifické školské primární prevence jsou dále v souladu s tzv. Bílou knihou – Národní program rozvoje vzdělávání (Miovský a kol., 2012, s. 13-15).

Budínská (2016, s. 4-5) popisuje stručná kritéria potřebná k posouzení kvality a odborné způsobilosti programů primární prevence a pro udělení záštity MŠMT. Jsou jimi:

- poslání, cíle a cílová skupina programu primární prevence
- zhodnocení prostředí a potřeb cílové skupiny
- zásady poskytování preventivních programů
- informace o programu
- práva klientů
- odborné vedení pracovníků a týmů
- existence předpisů potřebných pro kvalitní a efektivní provoz

Tato kritéria vychází již z výše zmíněných Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování.

4.4.1 Typy primárně preventivních programů

Gallá (2005, s. 23-25) uvádí, že existuje jedenáct typů primárně preventivních programů. Jsou to informativní programy, programy zaměřené na rozhodovací schopnosti, programy spojené se složením přísahy, programy zaměřené na uvědomování si hodnot, programy zaměřené na stanovování cílů, programy zaměřené na zvládnání stresu, programy zaměřené na budování sebehodnocení, programy zaměřené na nácvik odolnosti odolávat tlaku, programy zaměřené na nácvik sociálních dovedností, programy zaměřené na stanovování norem, programy pomoci. Programy se od sebe navzájem liší v obsahu, aktivitách a činnostech mediátora.

„Za nejúčinnější se dnes považují komplexní preventivní programy, které jsou na základě znalostí problémů a potřeb různých skupin dětí a mládeže cílené, založené na spolupráci různých složek společnosti“ (Hejda, Duben, 2002, s. 130). *„Veškeré komplexní preventivní postupy vyžadují systematickou práci v rámci celého edukačního procesu, do níž se zapojují během standardní výuky i extrakurikulárních činností všichni učitelé“* (Krejčová, 2011, s. 147). Vzhledem k posouvající se tendenci mladistvých chovat se rizikově ve stále nižším věku, stává se prevence v této oblasti nezbytnou složkou. Opakovaně se potvrdilo, že výchova se stává nejefektivnější při zapojení žáků do jednotlivých aktivit. Tyto aktivity by měli vycházet z principů prožitkového učení. Prožitkové učení je založeno na citovém prožití v kontextu osobní zkušenosti (Nejedlá in Miovský a kol., 2015, s. 268). S ohledem na praktickou část bakalářské práce se autor dále věnuje pouze informativnímu typu primárně preventivních programů.

4.4.2 Informativní primárně preventivní programy

Informativní typ primárně preventivních programů se zaměřuje na předávání znalostí o důsledcích užívání drog a rozvíjení povědomí mladých lidí o tomto druhu rizikového chování. Poskytují informace o drogách samotných, jejich užívání a zneužívání. Také se často zaměřují na biologické, chemické, historické a právní souvislosti k dané problematice včetně mýtů a faktů spojených s užíváním drog. Pozornost se věnuje také pozitivním i negativním účinkům na zdraví, sociálnímu prostředí daného jedince i jeho duševnímu stavu. Mezi aktivity, které jsou využívané v tomto typu programu, řadíme např. přednášky, klasickou formu vyučování, projekci filmů či videopořadů, diskuse a besedy. Mediátor se snaží ovlivnit znalosti účastníků programu tak, aby zvyšoval informovanost o drogách samotných, následcích jejich užívání a snižoval pocit, že užívání drog má pozitivní účinky (Gallá, 2005, s. 23). Jednou z méně obvyklých forem informativních programů jsou divadelní představení, které mají zvláštní a do jisté míry diskutabilní postavení. Do této skupiny se řadí také mediální kampaně. Ty jsou zaměřeny na oslovení co možná největší cílové skupiny a to nejčastěji prostřednictvím televizního a rádiového vysílání. Jako příklad můžeme uvést sérii dokumentů „Když musíš, tak musíš“ (Miovský, Bártík, 2010, s. 50-51). V kontextu informativního typu primárně preventivních programů Černý (in Miovský a kol. 2010, s. 51) uvádí, že tento druh primárně preventivního programu by měl sloužit spíše jako doplňková činnost a být tak součástí komplexnějších a interaktivnějších preventivních aktivit ve školách a školských zařízeních.

4.4.3 Cíle primárně preventivních programů

„Pouze program, který má jasně stanovené cíle, je možné hodnotit. Pokud primárně preventivní program některé z těchto požadavků nesplňuje, je u něj obvykle vyloučena jakákoli odborná forma hodnocení jeho kvality a efektivity“ (Martanová, 2012, s. 24).

Jak již bylo zmíněno, hlavním cílem školské primární prevence je, v maximální míře předcházet a zároveň i redukovat míru rizik, spojených s konkrétními projevy rizikového chování. Podle Martanové (2012, s. 24) má tento cíl v kontextu specifických primárních programů několik úrovní. Ne u všech jedinců, se však tento úkol (zabránit projevům rizikového chování) podaří splnit. Proto, se definují další tři úrovně obecných cílů specifické primární prevence:

- Pokud se nedaří zabránit nástupu různých projevů forem rizikového chování, snažíme se zahájení co nejvíce oddálit a minimalizovat případná rizika tohoto chování.
- Pokud se nezdařilo zabránit různým projevům a formám rizikového chování, i nadále působíme a motivujeme jedince k návratu k životnímu stylu, který není spojen s těmito projevy chování a minimalizovat rizika s ním spjatá.
- Pokud se objeví jakákoliv vážnější forma rizikového chování, je nutné zajistit prostředky ochrany před důsledky tohoto jednání a motivovat jedince k vyhledání specializovaní poradenské nebo léčebné pomoci.

„Představa cíle je vyjádřením aktivní stránky vědomí, promítá se do emocionálních a volných vlastností člověka, přičemž postupně vznikají vazby mezi určitou činností, jejím cílem, prostředky k jeho dosažení a očekávanými výsledky,“ (Janík, Maňák, Knecht, 2009, s. 13).

Jednou z nejvíce používaných metod stanovování výchovně vzdělávacích cílů je Bloomova taxonomie viz Tabulka č. 4. Bloomova taxonomie cílů vzdělávání je tvořena šesti kognitivními kategoriemi, pěti kategoriemi v psychomotorické a afektivní oblasti.

Tab. 4 Taxonomie cílů vzdělávání

Oblast kognitivní	Oblast psychomotorická	Oblast afektivní
Zapamatovat si	Napodobovat	Vnímat podněty
Porozumět	Manipulovat	Reagovat
Aplikovat	Zdokonalovat	Hodnotit
Analyzovat	Koordinovat	Syntetizovat
Hodnotit	Automatizovat	Zvnitřňovat
Tvořit		

Zdroj: (Janík, Maňák, Knecht, 2009, s. 21, upraveno)

Podle Kosíkové (2011, s. 65-67) Bloomova taxonomie kognitivních cílů směřuje od nižších kognitivních cílů k vyšším úrovním. Vyšší úrovně cílů v sobě vždy obsahují i nižší úrovně cílů.

První (nižší) úroveň neboli učení s porozuměním obsahuje rovinu zapamatování (znovupoznání, vybavování), porozumění (interpretování, srovnávání, vysvětlování či udávání příkladu) a aplikace (používání postupů, využívání v nových situacích). Druhá (vyšší) úroveň neboli rozvíjení metakognice zahrnuje úroveň analýzy (rozlišování, strukturování, vymezení stanoviska), hodnotící úroveň (ověřování, konstatování, posuzování) a tvořící úroveň (plánování, vytváření, generování).

Pavlovská a kol. (2012, dostupné z: www.adiktologie.cz) uvádí příklady formulace možných cílů primárně preventivních programů. V oblasti návykových látek můžeme uvést např.:

- Získání objektivních informací o drogách a o následcích jejich užívání.
- Oddálit začátek konzumace návykových látek u jedinců, kteří tyto látky dosud nekonzumují.
- Redukovat počet dětí, které pravidelně konzumují alkohol nebo tabákové výrobky.
- Zvýšit informovanost žáků o případných organizacích, na které je možné se v krizové situaci obrátit.

4.4.4 Vymezení cílové skupiny

„Každý program má svoji jasně definovanou cílovou skupinu, kterou lze popsat prostřednictvím základních znaků jako je věk, pohlaví, vzdělání a příslušnost k určité sociální skupině, projevy rizikového chování atd.“ (Miovský, Bártík, 2010, s. 26).

Wilson, Kolander (in Miovský a kol., 2012, s. 19) tvrdí, že před definitivním vymezením cílové skupiny v oblasti prevence a podpory zdraví se doporučuje reagovat na následující otázky:

- Jaké jsou základní charakteristiky (potřeby) dané cílové skupiny a na základě čeho to víme a tvrdíme?
- Jaké mají lidé patřící do této cílové skupiny postoje k danému problému a jaké jsou vhodné či možné postupy vztahující se k možným řešením?
- Kým, jak a proč je daný problém definován?
- Které osobnostní rysy činí z této konkrétní skupiny více či méně zranitelnou a ohroženou populaci?

Martanová a kol. (2012, s. 33) uvádí, že pro účel vymezení a popsání cílové skupiny programu specifické primární prevence, byl vytvořen jednotný klasifikační systém cílových skupin, který je definován třemi základními dimenzemi.

Miovský a kol. (2012, s. 20-23.) tyto dimenze popisuje prostřednictvím tří hlavních kritérií. Prvním je **věkové kritérium**. Toto kritérium dělí populaci do pěti věkových skupin (předškolní věk (3 – 6 let), mladší školní věk (6 – 12 let), starší školní věk (12 – 15 let), mládež (15 – 18 let) a mladí dospělí (18 – 26 let)). Druhým kritériem je **kritérium náročnosti**. Jeho účelem je specifikovat možnou zdravotní a sociální zátěž cílové skupiny, ve které se odráží celková náročnost preventivní práce. Posledním kritériem je **institucionální kritérium**, které má největší význam pro oblast školní prevence. V této oblasti (školní prevence) můžeme vymezit několik cílových skupin. Jednou z nich jsou například žáci a studenti základních a středních škol. Ti patří k velice dobře dostupné cílové skupině a zároveň v rámci škol a školských zařízení je možná kvalitní spolupráce se školním personálem. Dalšími skupinami jsou studenti vysokých škol, děti a mladiství v zařízeních ústavní péče, nezaměstnaní mladí lidé do 26 let a rizikové profese.

V zásadě platí, že čím konkrétnější a relevantnější znaky jsou pro skupinu stanoveny, tím lépe (Miovský a kol., 2012, s. 19).

4.4.5 Vyhodnocení (evaluace) informativních primárně preventivních programů

Díky vyhodnocování primárně preventivních programů, lze zjistit, zda daný program dosáhl stanovených výsledků. Výsledky mohou být např. zvýšení informovanosti žáků, snížení či oddálení výskytu rizikového chování nebo změna postojů. Pokud se evaluační nástroj používá dlouhodobě, například ve formě pretestu a posttestů, lze sledovat i k jakému vývoji dochází. Evaluační nástroje lze použít v jakékoli fázi preventivního programu (plánování, přípravě, realizaci či hodnocení výsledků). Při volbě formy vyhodnocování, je nutné dbát na tzv. reliabilitu a validitu (Nevoralová, 2012, dostupné z: www.adiktologie.cz).

Validita neboli platnost určuje, zda měříme to, co skutečně měřit chceme. Validitu lze rozlišit podle toho, k čemu konkrétně se vztahuje na validitu obsahovou (do jaké míry sledujeme vymezený obsah), souběžnou (do jaké míry je měření v souladu s jinými měřeními téhož předmětu), predikční (do jaké míry vyznačuje měření budoucí vývoj) a konstruktovou (do jaké míry ovlivnily výsledky měření nějaký konstrukt). **Reliabilita** nebo také spolehlivost, přesnost či stálost, nám určuje přesnost měření. Pokud je měření reliabilní, tak za stejných podmínek dosáh-

neme jednotných či podobných výsledků. Vysoká míra reliability nezaručuje validitu, ale je její podmínkou (Chráska, 2007, s. 37-38).

Nevoralová (2012, dostupné z: www.adiktologie.cz), uvádí příklady nástrojů, které jsou vhodné použít při evaluaci programů. Jsou jimi například dotazníky, rozhovory, klasifikace či hodnocení žáků, posuzovací a postojové škály, zkoumání běžných záznamů, výstupy z interních a externích supervizí.

Dalším nástrojem vhodným pro evaluaci jsou **didaktické testy**. Různá vymezení pojmu didaktický test se v podstatě shodují na tom, že se jedná o systematickou zkoušku, která je orientována na objektivní zjištění (měření) úrovně výsledků výuky u určité skupiny osob. Systematické postupování je zajištěno tím, že didaktický test je navrhován, ověřován, bodován a vykládán podle předem stanovených kritérií a pravidel. V pedagogických výzkumech se didaktické testy odlišují podle druhu informací, které jejich prostřednictvím chceme získat. Jako příklad můžeme uvést testy rychlosti, úrovně, standardizované a nestandardizované testy, testy výsledků výuky a testy studijních předpokladů, testy rozlišující (relativní výkon), testy ověřující (absolutní výkon), testy vstupní, průběžné a výstupní.

Cílem vstupních didaktických testů je popsat úroveň vědomostí či dovedností žáků. Zadávají se tedy na začátku výuky daného celku učební látky. Průběžné nebo také formativní didaktické testy slouží k pozorování procesu formování vědomostí a k hodnocení výuky, nikoli k hodnocení žáků. Tím se zabývají až výstupní didaktické testy, které jsou zadávány na konci výukového celku (Chráska, 2007, s. 184-187).

5 Praktická část a výsledky práce

5.1 Proces realizace průzkumného šetření

Průzkumné šetření se uskutečnilo 7. 11. 2016 na Střední zahradnické škole v Rajhradě. Celému procesu předcházela osobní domluva s ředitelem školy a se školní metodičkou prevence na možnosti spolupráce a realizace tohoto šetření.

Nejprve se uskutečnila krátká informační příprava se školní metodičkou prevence formou konzultace. Zde byly získány materiály potřebné k vytvoření didaktického testu. Při samotném průzkumném šetření nejprve proběhla první fáze didaktických testů. Následně se konal informativní primárně preventivní program zaměřený na rizikové užívání alkoholu, po kterém se konalo druhé kolo didaktických testů. Autor práce již do samotného procesu průzkumného šetření dále nezasahoval.

Vzorek respondentů se skládal z žáků prvních ročníků oboru Zahradník a Ekologie. Celkový počet respondentů byl 52. Díky osobní přítomnosti autora práce celému procesu průzkumného šetření bylo administrováno 100 % didaktických testů.

Průzkumné otázky:

- 1) Jakým způsobem jsou formulovány cíle primárně preventivního programu?
- 2) O kolik procent se zvýší počet správných odpovědí žáků v druhém kole didaktických testů?
- 3) Objeví se ve výsledcích didaktických testů rozdíly v úspěšnosti mezi jednotlivými oblastmi vědomostí?

Předpoklady:

- 1) Cíle primárně preventivního programu jsou formulovány podle taxonomie B. S. Blooma.
- 2) V druhém kole didaktických testů vzroste počet správných odpovědí u 1/2 otázek o 10 správných odpovědí.
- 3) Posun předávaných vědomostí v oblasti vlivu alkoholu na organismus, včetně závislosti na alkoholu bude nižší, než v oblasti obecných informací a legislativy.

5.1.1 Základní informace o programu

Úroveň provádění:	všeobecná prevence
Oblast zaměření:	užívání alkoholu
Cílová skupina:	žáci 1. ročníků SZŠ Rajhrad
Forma:	informativní
Délka programu:	45 minut

Cíle primárně preventivního programu:

- Žák ví, jaké využití měl alkohol ve středověku.
- Žák dokáže identifikovat fakta a mýty týkající se alkoholu.
- Žák umí popsat proces vzniku závislosti na alkoholu.
- Žák zná projevy škodlivého užívání alkoholu na lidském organismu.
- Žák umí rozpoznat stádia alkoholové intoxikace.
- Žák zná platné zákony České republiky týkající se prodeje a užívání alkoholu.
- Žák zná sankce hrozící osobě řídící motorové vozidlo pod vlivem alkoholu.

5.1.2 Didaktický test

Vytvořený didaktický test (viz příloha 1) obsahoval 20 otázek, které svým zaměřením vycházeli z obsahu podkladů realizátora informativního primárně preventivního programu. Prvotně tedy proběhlo studium uvedeného materiálu, potom následoval proces tvorby otázek. Veškeré otázky didaktického testu měly vždy jednu správnou možnost odpovědi, což bylo zmíněno v legendě uvedené na titulní straně didaktického testu.

5.2 Interpretace výsledků průzkumného šetření

Průzkumným šetřením byly zjištěny a graficky znázorněny následující data.

Otázka č. 1: Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?

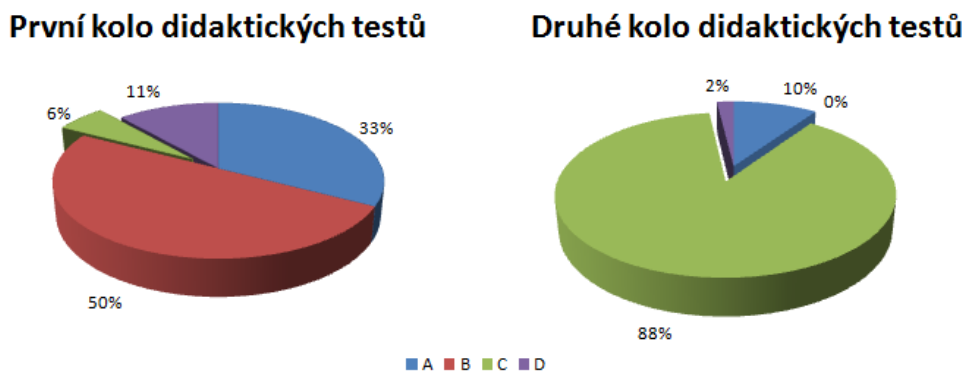
- a) Antické Řecko
- b) Itálie
- c) Mezopotámie**
- d) Starověký Egypt

V následující Tab. 5, Obr. 1 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na první položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo možnost a) Antické Řecko 33 % žáků. Možnost b) Itálie vybralo 50 % žáků, možnost **c) Mezopotámie vybralo 6 % žáků** a možnost d) Starověký Egypt vybralo 11 % žáků.

V druhém kole didaktického testu vybralo možnost a) Antické Řecko 10 % žáků. Možnost b) Itálie nevybral žádný z žáků, možnost **c) Mezopotámie vybralo 88 % žáků** a možnost d) Starověký Egypt vybraly 2 % žáků. Ve druhém kole didaktických testů na otázku č. 1 odpovědělo správně 46 žáků. Oproti odpovědím z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 43 správných odpovědí.

Tab. 5 Odpovědi žáků na položku: Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	17	33	5	10
B	26	50	0	0
C	3	6	46	88
D	6	11	1	2
Celkem	52	100	52	100

Obr. 1 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?

Otázka č. 2: Jaké využití měl alkohol ve Středověku?

- desinfekce, oběť bohům, prostředek k vytvrzování keramiky
- podpora kojení, desinfekce, oběť bohům**
- čisticí prostředek, přísada do stavebních materiálů, podpora kojení
- prísada do stavebních materiálů, barvení látek, ochrana před zlými duchy

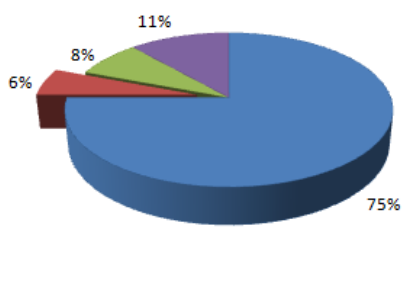
V následující Tab. 6, Obr. 2 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na druhou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolilo odpověď a) desinfekce, oběť bohům, prostředek k vytvrzování keramiky 75 % žáků. Odpověď **b) podpora kojení, desinfekce, oběť bohům zvolilo 6 % žáků**, odpověď c) čisticí prostředek, přísada do stavebních materiálů, podpora kojení zvolilo 8 % žáků a odpověď d) přísada do stavebních materiálů, barvení látek, ochrana před zlými duchy zvolilo 11 % žáků.

V druhém kole didaktického testu zvolilo odpověď a) desinfekce, oběť bohům, prostředek k vytvrzování keramiky 17 % žáků. Odpověď **b) podpora kojení, desinfekce, oběť bohům zvolilo 77 % žáků**, odpověď c) čisticí prostředek, přísada do stavebních materiálů, podpora kojení zvolilo 6 % žáků. Odpověď d) přísada do stavebních materiálů, barvení látek, ochrana před zlými duchy v druhém kole didaktického testu nezvolil žádný z žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 2 správně odpovědělo 40 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 37 správných odpovědí.

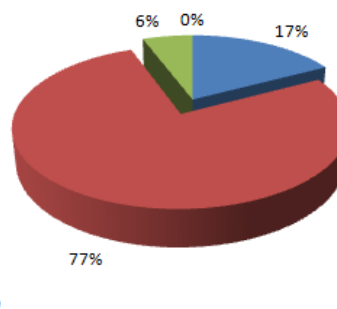
Tab. 6 Odpovědi žáků na položku: Jaké využití měl alkohol ve Středověku?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	39	75	9	17
B	3	6	40	77
C	4	8	3	6
D	6	11	0	0
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

Obr. 2 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaké využití měl alkohol ve Středověku?

Otázka č. 3: Označ chemický vzorec etanolu.

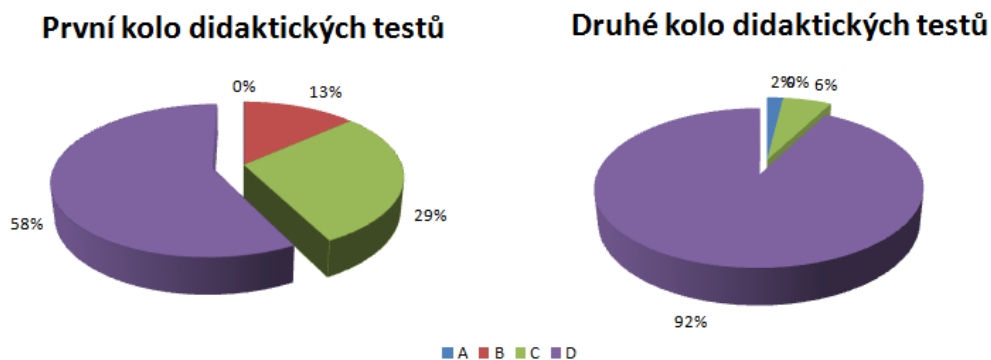
- a) H₂O
- b) NaCl
- c) C₁₀H₁₅N
- d) C₂H₅OH**

V následující Tab. 7, Obr. 3 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na třetí položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu nezvolil variantu a) H₂O žádný z dotazovaných žáků. Variantu b) NaCl zvolilo 12 % žáků, variantu c) C₁₀H₁₅N zvolilo 28 % žáků a variantu **d) C₂H₅OH zvolilo 58 % žáků.**

V druhém kole didaktického testu zvolila variantu a) H_2O 2 % žáků. Variantu b) NaCl nezvolil žádný z dotazovaných žáků. Variantu c) $\text{C}_{10}\text{H}_{15}\text{N}$ zvolilo 6 % žáků a variantu **d) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$ zvolilo 92 % žáků**. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 3 správně odpovědělo 48 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 18 správných odpovědí.

Tab. 7 Odpovědi žáků na položku: Označ chemický vzorec etanolu.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	0	0	1	2
B	7	12	0	0
C	15	28	3	6
D	30	58	48	92
Celkem	52	100	52	100

Obr. 3 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Označ chemický vzorec etanolu.

Otázka č. 4: Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu fermentace.

- a) vaření
- b) kvašení**
- c) destilace
- d) zrání

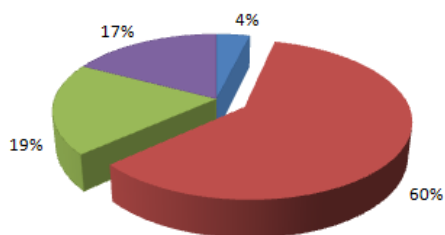
V následující Tab. 8, Obr. 4 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na čtvrtou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolila variantu a) vaření 4 % žáků. Variantu **b) kvašení zvolilo 60 % žáků**, variantu c) destilace zvolilo 19 % žáků a variantu d) zrání zvolilo 17 % žáků.

V druhém kole didaktického testu zvolila možnost a) vaření 2 % žáků, možnost **b) kvašení zvolilo 88 % žáků**, možnost c) destilace zvolilo 8 % žáků a možnost d) zrání zvolila 2 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 4 správně odpovědělo 46 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 15 správných odpovědí.

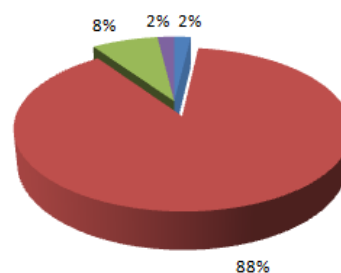
Tab. 8 Odpovědi žáků na položku: Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu fermentace.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	2	4	1	2
B	31	60	46	88
C	10	19	4	8
D	9	17	1	2
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 4 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu fermentace.

Otázka č. 5: Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?

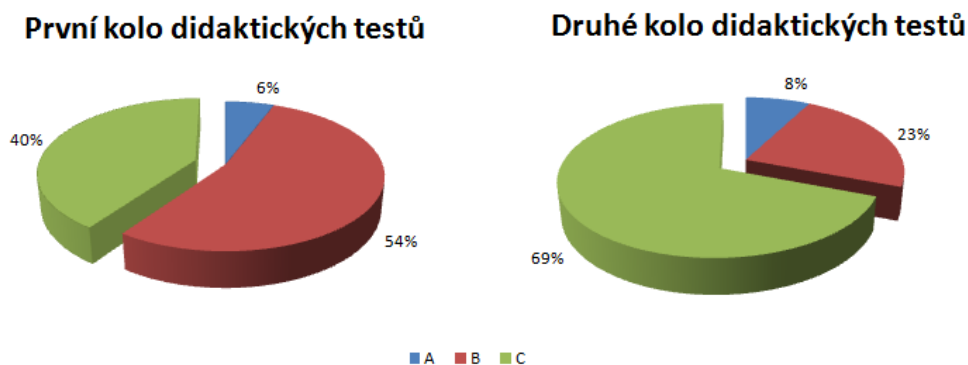
- a) halucinogenní
- b) povzbuzující
- c) tlumivé**

V následující Tab. 9, Obr. 5 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na pátou položku z didaktického testu, která obsahuje pouze tři možnosti z výběru odpovědí. V prvním kole didaktického testu označilo odpověď a) halucinogenní 6 % žáků. Odpověď b) povzbuzující označilo 54 % žáků a odpověď **c) tlumivé označilo 40 % žáků.**

V druhém kole didaktického testu označilo odpověď a) halucinogenní 8 % žáků. Odpověď b) povzbuzující označilo 23 % žáků a odpověď **c) tlumivé označilo 69 % žáků.** V druhém kole didaktických testů na otázku č. 5 správně odpovědělo 36 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 15 správných odpovědí.

Tab. 9 Odpovědi žáků na položku: Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	3	6	4	8
B	28	54	12	23
C	21	40	36	69
Celkem	52	100	52	100

Obr. 5 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?

Otázka č. 6: Jaká skupina alkoholických nápojů má 2- 6 % obsahu alkoholu?

- a) víno
- b) pivo**
- c) destiláty

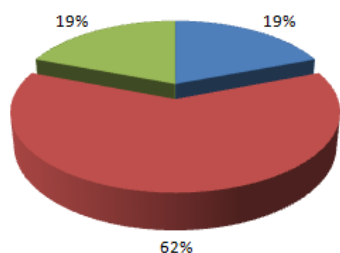
V následující Tab. 10, Obr. 6 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na šestou položku z didaktického testu, která obsahuje pouze tři možnosti z výběru odpovědí. V prvním kole didaktického testu zvolilo variantu a) víno 19 % žáků. Variantu **b) pivo zvolilo 62 % žáků** a variantu c) destiláty zvolilo 19 % žáků.

V druhém kole didaktického testu zvolilo variantu a) víno 13 % žáků. Variantu **b) pivo zvolilo 77 % žáků** a variantu c) destiláty zvolilo 10 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 6 správně odpovědělo 40 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 8 správných odpovědí.

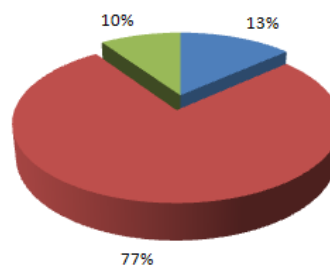
Tab. 10 Odpovědi žáků na položku: Jaká skupina alkoholických nápojů má 2- 6 % obsahu alkoholu?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	10	19	7	13
B	32	62	40	77
C	10	19	5	10
Celkem	52	100	52	100 %

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C

Obr. 6 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká skupina alkoholických nápojů má 2- 6 % obsahu alkoholu?

Otázka č. 7: Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě.

- Hlavní rozdíl mezi procesem destilace a fermentace je .....v dané látce a její .....
  - obsah alkoholu, doma trvanlivosti
  - tvorba kvasinek, barva
  - obsah metanolu, bod varu
  - podíl alkoholu, hustota

V následující Tab. 11, Obr. 7 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na sedmou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo možnost **a) obsah alkoholu, doma trvanlivosti 33 % žáků.**

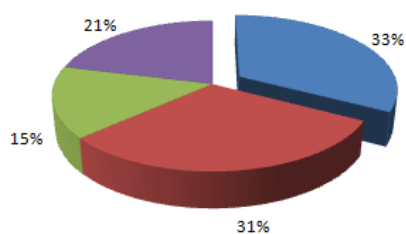
Možnost b) tvorba kvasinek, barva vybralo 31 % žáků, možnost c) obsah metanolu, bod varu vybralo 15 % žáků a možnost d) podíl alkoholu, hustota vybralo 21 % žáků.

V druhém kole didaktického testu vybralo možnost **a) obsah alkoholu, doma trvanlivosti 54 % žáků**. Možnost b) tvorba kvasinek, barva vybralo 25 % žáků, možnost c) obsah metanolu, bod varu vybralo 13 % žáků a možnost d) alkoholu, hustota vybralo 8 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 7 správně odpovědělo 28 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 11 správných odpovědí.

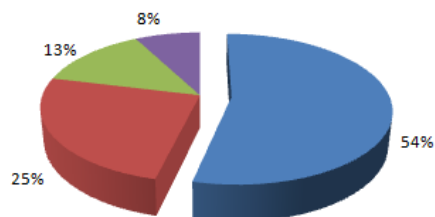
Tab. 11 Odpovědi žáků na položku: Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	17	33	28	54
B	16	31	13	25
C	8	15	7	13
D	11	21	4	8
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 7 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě.

Otázka č. 8: Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle neobjevují při příležitostném požití alkoholického nápoje.

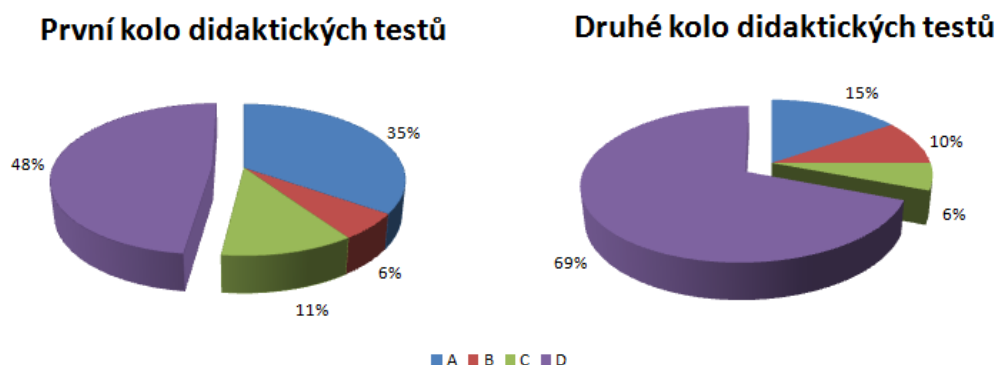
- a) zvýšení tlaku, zrychlení pulsu
- b) zvýšená tvorba moči, narušení rovnováhy
- c) nesrozumitelná řeč
- d) delirium tremens**

V následující Tab. 12, Obr. 8 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na osmou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu označilo variantu a) zvýšení tlaku, zrychlení pulsu 35 % žáků. Variantu b) zvýšená tvorba moči, narušení rovnováhy označilo 6 % žáků, variantu c) nesrozumitelná řeč označilo 11 % žáků a variantu **d) delirium tremens označilo 48 % žáků.**

V druhém kole didaktického testu označilo variantu a) zvýšení tlaku, zrychlení pulsu 15 % žáků. Variantu b) zvýšená tvorba moči, narušení rovnováhy označilo 10 % žáků, možnost c) nesrozumitelná řeč označilo 6 % žáků a variantu **d) delirium tremens označilo 69 % žáků.** V druhém kole didaktických testů na otázku č. 8 správně odpovědělo 36 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 11 správných odpovědí.

Tab. 12 Odpovědi žáků na položku: Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle neobjevují při příležitostném požití alkoholického nápoje.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	18	35	8	15
B	3	6	5	10
C	6	11	3	6
D	25	48	36	69
Celkem	52	100	52	100

Obr. 8 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle neobjevují při příležitostném požití alkoholického nápoje.

Otázka č. 9: Přiřad' k vybranému stádiu alkoholové intoxikace, středně těžká podnapilost, obsah promilí nacházejících se v krvi člověka.

- a) 0,5-1 ‰
- b) 1,5-2 ‰
- c) 1-2 ‰**
- d) 1-1,5 ‰

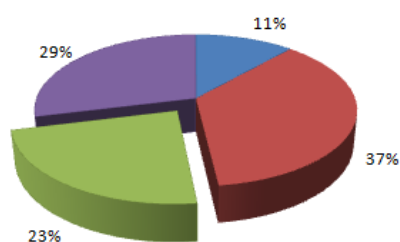
V následující Tab. 13, Obr. 9 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na devátou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo odpověď a) 0,5-1 ‰ 11 % žáků. Odpověď b) 1,5-2 ‰ vybralo 37 % žáků, odpověď **c) 1-2 ‰ vybralo 23 % žáků** a možnost d) 1-1,5 ‰ vybralo 29 % žáků.

V druhém kole didaktického testu vybralo odpověď a) 0,5-1 ‰ 6 % žáků. Odpověď b) 1,5-2 ‰ vybralo 36 % žáků, odpověď **c) 1-2 ‰ vybralo 33% žáků** a odpověď d) 1-1,5 ‰ vybralo 25 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 9 správně odpovědělo 17 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 5 správných odpovědí.

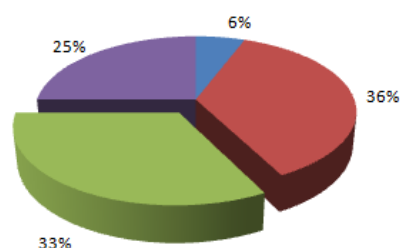
Tab. 13 Odpovědi žáků na položku: Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace, středně těžká podnapilost, obsah promilů nacházejících se v krvi člověka.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	6	11	3	6
B	19	37	19	36
C	12	23	17	33
D	15	29	13	25
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 9 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace, středně těžká podnapilost, obsah promilů nacházejících se v krvi člověka.

Otázka č. 10: Z následujících možností vyber správnou dvojici.

- těžká podnapilost = stádium euforie
- středně těžká podnapilost = stádium hypnotické**
- lehká podnapilost = stádium asfyxie
- velmi vážná podnapilost = stádium narkotické

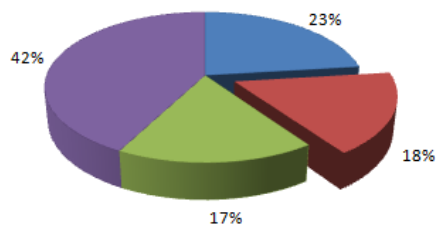
V následující Tab. 14, Obr. 10 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na desátou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolilo variantu a) těžká podnapilost = stádium euforie 23 % žáků. Variantu **b) středně těžká podnapilost = stádium hypnotické zvolilo 18 % žáků**, variantu c) lehká podnapilost = stádium asfyxie zvolilo 17 % žáků a variantu d) velmi vážná podnapilost = stádium narkotické zvolilo 42 % žáků.

V druhém kole didaktického testu zvolilo variantu a) těžká podnapilost = stádium euforie 17 % žáků. Variantu **b) středně těžká podnapilost = stádium hypnotické zvolilo 29 % žáků**, variantu c) lehká podnapilost = stádium asfyxie zvolilo 6 % žáků a variantu d) velmi vážná podnapilost = stádium narkotické zvolilo 48 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 10 správně odpovědělo 15 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 6 správných odpovědí.

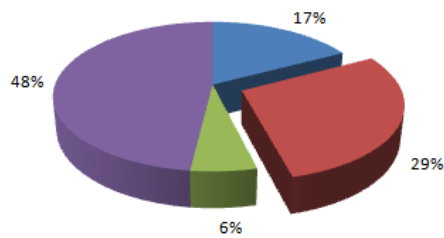
Tab. 14 Odpovědi žáků na položku: Z následujících možností vyber správnou dvojici.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	12	23	9	17
B	9	18	15	29
C	9	17	3	6
D	22	42	25	48
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 10 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z následujících možností vyber správnou dvojici.

Otázka č. 11: Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.

- Nesrozumitelná řeč, pmočení, pokálení, výpadky paměti, nebezpečí vdechnutí zvratků, možná porucha vědomí

a) těžká podnapilost

b) středně těžká podnapilost

c) lehká podnapilost

d) velmi vážná podnapilost

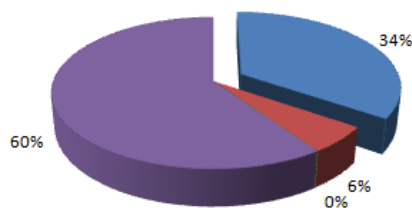
V následující Tab. 15, Obr. 11 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na jedenáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu označilo možnost **a) těžká podnapilost 34 % žáků**. Možnost b) středně těžká podnapilost označilo 6 % žáků. Možnost c) lehká podnapilost neoznačil žádný z žáků. Možnost d) velmi vážná podnapilost označilo 60 % žáků.

V druhém kole didaktického testu označilo možnost **a) těžká podnapilost 37 % žáků**. Možnost b) středně těžká podnapilost označilo 13 % žáků, možnost c) nesrozumitelná řeč označila 2 % žáků a možnost d) velmi vážná podnapilost označilo 48 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 11 správně odpovědělo 19 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 1 správné odpovědi.

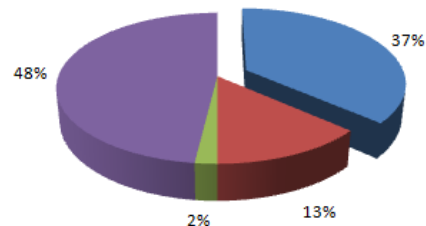
Tab. 15 Odpovědi žáků na položku: Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	18	34	19	37
B	3	6	7	13
C	0	0	1	2
D	31	60	25	48
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 11 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.

Otázka č. 12: Kolik fází má alkoholová závislost?

- a) 3
- b) 6
- c) 4**
- d) 5

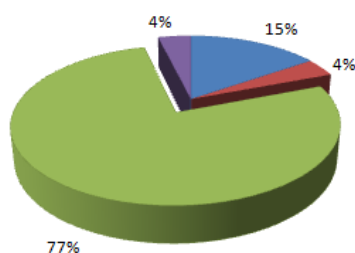
V následující Tab. 16, Obr. 12 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na dvanáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo odpověď a) 3 15 % žáků. Odpověď b) 6 vybrala 4 % žáků, odpověď **c) 4 vybralo 77 % žáků** a odpověď d) 5 vybrala 4 % žáků.

V druhém kole didaktického testu nevybral odpověď a) 3 žádný z dotazovaných žáků. Odpověď b) 6 vybralo 8 % žáků, odpověď **c) 4 vybralo 77 % žáků** a odpověď d) 5 vybralo 15 % žáků. V obou kolech didaktických testů na otázku č. 12 správně odpovědělo 40 žáků.

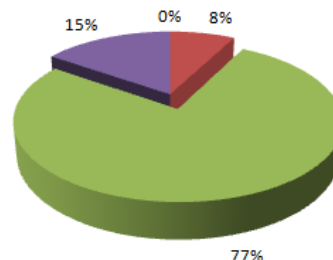
Tab. 16 Odpovědi žáků na položku: Kolik fází má alkoholová závislost?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	8	15	0	0
B	2	4	4	8
C	40	77	40	77
D	2	4	8	15
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 12 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Kolik fází má alkoholová závislost?

Otázka č. 13: Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?

- poruchy paměti, úpadek inteligence
- alkoholická cirhóza, záněty slinivky a žaludku
- poruchy vědomí a poznávacích procesů
- zažívací potíže, obezita, poruchy příjmu potravy**

V následující Tab. 17, Obr. 13 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na třináctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu označilo variantu a) poruchy paměti, úpadek inteligence 14 % žáků, variantu b) alkoholická cirhóza, záněty slinivky a žaludku označilo 19 % žáků, variantu c) poruchy vědomí a poznávacích procesů označilo 15 % žáků a variantu **d) zažívací potíže, obezita, poruchy příjmu potravy označilo 52 % žáků.**

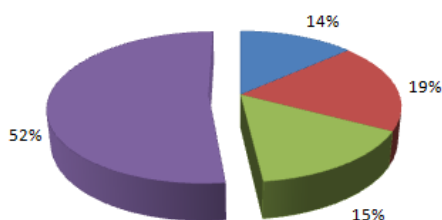

V druhém kole didaktického testu označila variantu a) poruchy paměti, úpadek inteligence 2 % žáků. Variantu b) alkoholická cirhóza, záněty slinivky a žaludku označilo 15 % žáků, variantu c) poruchy vědomí a poznávacích procesů označilo 14 % žáků a variantu **d) zažívací potíže, obezita, poruchy příjmu potravy označilo 69 % žáků**. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 13 správně odpovědělo 36 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 9 správných odpovědí.

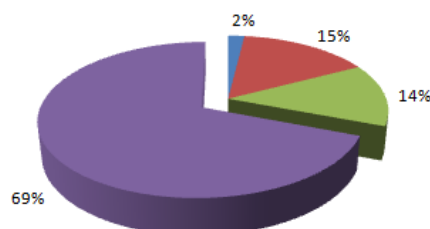
Tab. 17 Odpovědi žáků na položku: Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	7	14	1	2
B	10	19	8	15
C	8	15	7	14
D	27	52	36	69
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 13 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?

Otázka č. 14: Doplně do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.

- Prvotní pocit po požití alkoholu bývá ..... Tento pocit s narůstajícím množstvím požitého alkoholu střídají projevy ..... či.....

- a) euforie, agrese, deprese
- b) únava, roztěkanosti, návalu energie
- c) euforie, deprese, paranoi
- d) roztěkanost, agrese, radosti

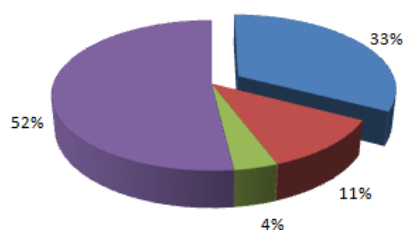
V následující Tab. 18, Obr. 14 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na čtrnáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo odpověď **a) euforie, agrese, deprese 33 % žáků**. Odpověď b) únava, roztěkanosti, návalu energie vybralo 11 % žáků, odpověď c) euforie, deprese, paranoi vybrala 4 % žáků a odpověď d) roztěkanost, agrese, radosti vybralo 52 % žáků.

V druhém kole didaktického testu vybralo odpověď **a) euforie, agrese, deprese 65 % žáků**. Odpověď b) únava, roztěkanosti, návalu energie vybralo 14 % žáků, odpověď c) euforie, deprese, paranoi vybrala 2 % žáků a odpověď d) roztěkanost, agrese, radosti vybralo 19 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 14 správně odpovědělo 34 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 17 správných odpovědí.

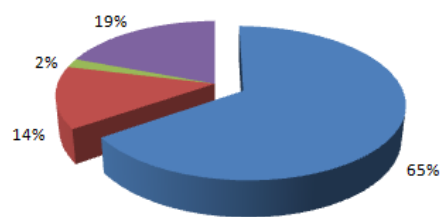
Tab. 18 Odpovědi žáků na položku: Doplně do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	17	33	34	65
B	6	11	7	14
C	2	4	1	2
D	27	52	10	19
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 14 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Doplň do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.

Otázka č. 15: Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.

- Míra tolerance k alkoholu stoupá. Jedinec nemá nad pitím kontrolu, dochází k osobnostním změnám, rozpadu hodnot, vztahů. Dotyčný je přesto přesvědčen. Že může s pitím kdykoliv přestat.
  - a) počáteční
  - b) konečné
  - c) rozhodné**
  - d) varovné

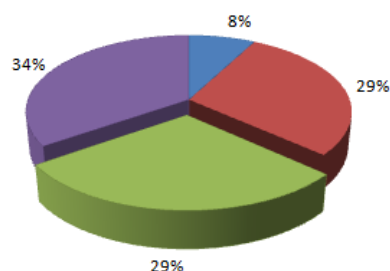
V následující Tab. 19, Obr. 15 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na patnáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolilo variantu a) počáteční 8 % žáků. Variantu b) konečné zvolilo 29 % žáků, variantu **c) rozhodné zvolilo 29 % žáků** a variantu d) varovné zvolilo 34 % žáků.

V druhém kole didaktického testu zvolilo variantu a) počáteční 10 % žáků. Variantu b) konečné zvolilo 21 % žáků, variantu **c) rozhodné zvolilo 50 % žáků** a variantu d) varovné zvolilo 19 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 15 správně odpovědělo 26 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 11 správných odpovědí.

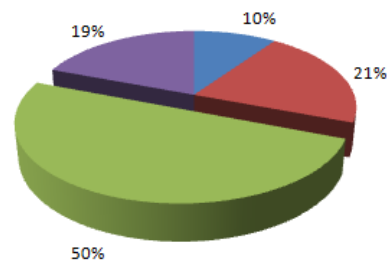
Tab. 19 Odpovědi žáků na položku: Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	4	8	5	10
B	15	29	11	21
C	15	29	26	50
D	18	34	10	19
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 15 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.

Otázka č. 16: Vyber z následujících možností správné znění.

- Alkohol je legální droga, která je běžně dostupná veřejnosti bez omezení věku.
- Prodej alkoholu osobám mladším 18 ti let je považován za trestnou činnost, nikoli však jeho konzumování.**
- Prodej či podávání alkoholu ve zdravotnických zařízeních je dovoleno.
- V případě, že odmítnete dechovou kontrolu při řízení vozidla, vám nehrozí žádné sankce.

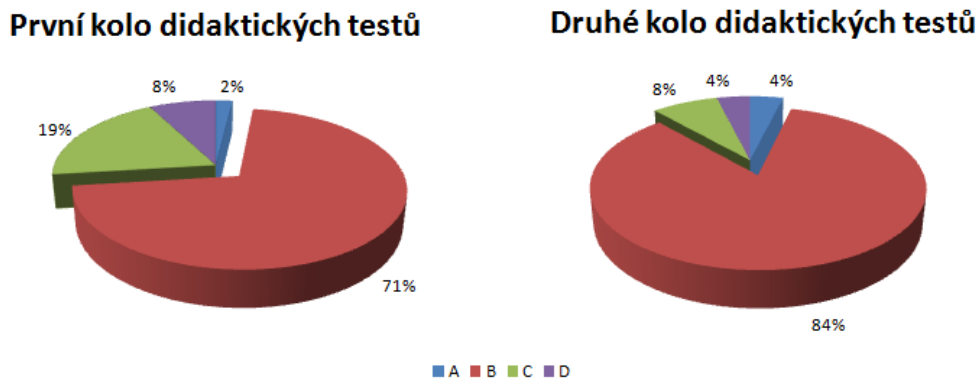
V následující Tab. 20, Obr. 16 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na šestnáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu uvedla variantu a) Alkohol je legální droga, která je běžně dostupná veřejnosti bez omezení věku; 2 % žáků. Variantu **b) Prodej alkoholu oso-**

bám mladším 18 ti let je považován za trestnou činnost, nikoli však jeho konzumování; uvedlo 71 % žáků, variantu c) Prodej či podávání alkoholu ve zdravotnických zařízeních je dovoleno; uvedlo 19 % žáků a variantu d) V případě, že odmítnete dechovou kontrolu při řízení vozidla, vám nehrozí žádné sankce; uvedlo 8 % žáků.

V druhém kole didaktického testu uvedla variantu a) Alkohol je legální droga, která je běžně dostupná veřejnosti bez omezení věku; 4 % žáků. Variantu **b) Prodej alkoholu osobám mladším 18 ti let je považován za trestnou činnost, nikoli však jeho konzumování; uvedlo 84 % žáků**, variantu c) Prodej či podávání alkoholu ve zdravotnických zařízeních je dovoleno; uvedlo 8 % žáků a variantu d) V případě, že odmítnete dechovou kontrolu při řízení vozidla, vám nehrozí žádné sankce; uvedla 4 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 16 správně odpovědělo 44 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 7 správných odpovědí.

Tab. 20 Odpovědi žáků na položku: Vyber z následujících možností správné znění.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	1	2	2	4
B	37	71	44	84
C	10	19	4	8
D	4	8	2	4
Celkem	52	100	52	100

Obr. 16 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Vyber z následujících možností správné znění.

Otázka č. 17: Dokonči větu:

- Osoba, nacházející se v konečné fázi alkoholové závislosti.....
  - a) má vysokou míru tolerance požitého alkoholu
  - b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu
  - c) má nízkou míru tolerance požitého alkoholu**
  - d) je stále přesvědčena, že může s užíváním alkoholu kdykoli přestat

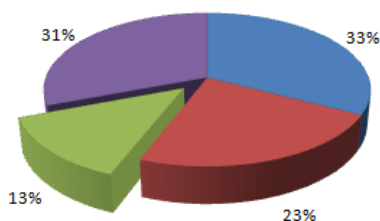
V následující Tab. 21, Obr. 17 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na sedmnáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolilo odpověď a) má vysokou míru tolerance požitého alkoholu 33 % žáků. Odpověď b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu, zvolilo 23 % žáků, odpověď **c) má nízkou míru tolerance požitého alkoholu zvolilo 13 % žáků** a odpověď d) je stále přesvědčena, že může s užíváním alkoholu kdykoli přestat zvolilo 31 % žáků.

V druhém kole didaktického zvolilo odpověď a) má vysokou míru tolerance požitého alkoholu 27 % žáků. Odpověď b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu, zvolilo 17 % žáků, odpověď **c) nízkou míru tolerance požitého alkoholu zvolilo 39 % žáků** a odpověď d) je stále přesvědčena, že může s užíváním alkoholu kdykoli přestat zvolilo 17 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 17 správně odpovědělo 20 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 13 správných odpovědí.

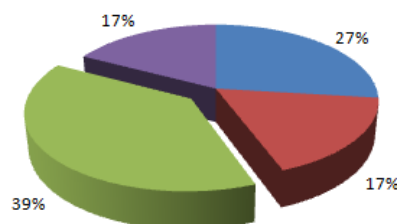
Tab. 21 Odpovědi žáků na položku: Dokonči větu.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	17	33	14	27
B	12	23	9	17
C	7	13	20	39
D	16	31	9	17
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 17 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Dokonči větu.

Otázka č. 18: Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?

- pokuta do 20 000 Kč, 6 trestných bodů, zákaz řízení na 6 měsíců až 1 rok**
- pokuta do 20 000Kč, 3 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců až jeden rok
- pokuta 20 000 – 50 000, 6 – 7 trestných bodů, zákaz řízení na 1 – 2 roky
- pokuta do 20 000, 2 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců

V následující Tab. 22, Obr. 18 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na osmnáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo variantu **a) pokuta do 20 000 Kč, 6 trestných bodů, zákaz řízení na 6 měsíců až 1 rok 25 % žáků**. Variantu b) pokuta do 20 000Kč, 3

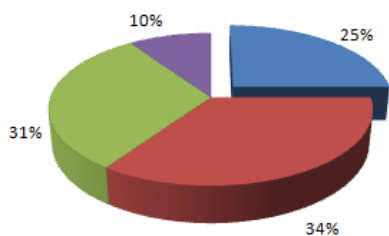
trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců až jeden rok vybralo 34 % žáků, variantu c) pokuta 20 000 – 50 000, 6 – 7 trestných bodů, zákaz řízení na 1 – 2 roky vybralo 31 % žáků a variantu d) pokuta do 20 000, 2 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců vybralo 10 % žáků.

V druhém kole didaktického vybralo variantu **a) pokuta do 20 000 Kč, 6 trestných bodů, zákaz řízení na 6 měsíců až 1 rok 46 % žáků**. Odpověď b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu, zvolilo 17 % žáků, variantu c) pokuta 20 000 – 50 000, 6 – 7 trestných bodů, zákaz řízení na 1 – 2 roky vybralo 31 % žáků a variantu d) pokuta do 20 000, 2 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců vybralo 6 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 18 správně odpovědělo 24 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 11 správných odpovědí.

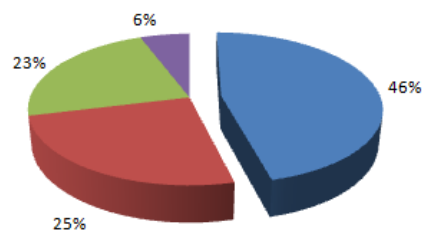
Tab. 22 Odpovědi žáků na položku: Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	13	25	24	46
B	18	34	13	25
C	16	31	12	23
D	5	10	3	6
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 18 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?

Otázka č. 19: Z možností vyber správné znění.

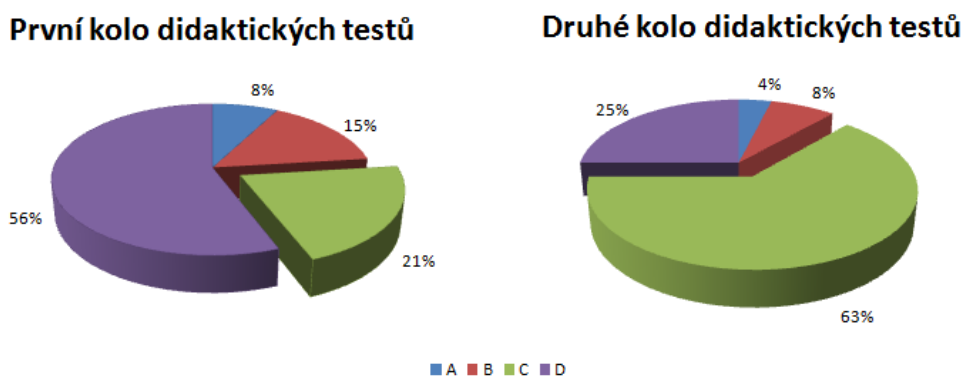
- a) Pití kávy snižuje obsah alkoholu v krvi.
- b) Požití alkoholu před spaním, nám zaručuje kvalitní spánek.
- c) Pití kávy nemá vliv na obsah alkoholu v krvi.**
- d) Požitý alkohol vytváří v lidském organismu teplo.

V následující Tab. 23, Obr. 19 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na devatenáctou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu vybralo možnost a) Pití kávy snižuje obsah alkoholu v krvi.; 8 % žáků. Možnost b) Požití alkoholu před spaním, nám zaručuje kvalitní spánek.; vybralo 15 % žáků, možnost **c) Pití kávy nemá vliv na obsah alkoholu v krvi.**; vybralo 21 % žáků a možnost d) Požitý alkohol vytváří v lidském organismu teplo.; vybralo 56 % žáků.

V druhém kole didaktického testu vybrala možnost a) Pití kávy snižuje obsah alkoholu v krvi.; 4 % žáků. Možnost b) Požití alkoholu před spaním, nám zaručuje kvalitní spánek.; vybralo 8 % žáků, možnost **c) Pití kávy nemá vliv na obsah alkoholu v krvi.; vybralo 63 % žáků** a možnost d) Požitý alkohol vytváří v lidském organismu teplo.; vybralo 25 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 19 správně odpovědělo 33 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 22 správných odpovědí.

Tab. 23 Odpovědi žáků na položku: Z možností vyber správné znění.

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	4	8	2	4
B	8	15	4	8
C	11	21	33	63
D	29	56	13	25
Celkem	52	100	52	100

Obr. 19 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Z možností vyber správné znění.

Otázka č. 20: Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?

- a) 6
- b) 8
- c) 7
- d) 9

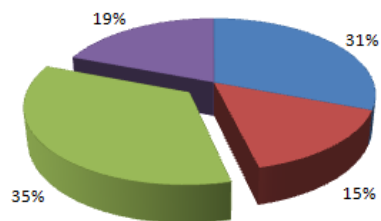
V následující Tab. 24, Obr. 20 jsou zobrazeny absolutní a relativní četnosti odpovědí respondentů na dvacátou položku z didaktického testu. V prvním kole didaktického testu zvolila možnost a) 6 2 % žáků. Možnost b) zvolilo 13 % žáků, možnost **c) 7 zvolilo 35 % žáků**, možnost d) 9 zvolilo 19 % žáků.

V druhém kole didaktického zvolilo možnost a) 6 31 % žáků. Možnost b) zvolilo 15 % žáků, možnost **c) 7 zvolilo 79 % žáků**, možnost d) 9 zvolilo 6 % žáků. V druhém kole didaktických testů na otázku č. 20 správně odpovědělo 41 žáků. Oproti odpovědím žáků z prvního kola didaktického testu se jedná o nárůst 23 správných odpovědí.

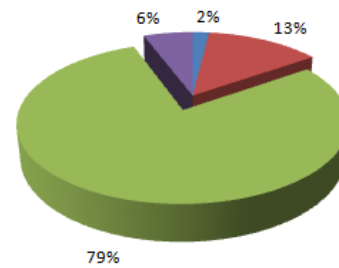
Tab. 24 Odpovědi žáků na položku: Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?

Odpověď	První kolo didaktických testů		Druhé kolo didaktických testů	
	Absolutní četnost	Relativní četnost %	Absolutní četnost	Relativní četnost %
A	16	31	1	2
B	8	15	7	13
C	18	35	41	79
D	10	19	3	6
Celkem	52	100	52	100

První kolo didaktických testů

Druhé kolo didaktických testů

■ A ■ B ■ C ■ D

Obr. 20 Grafické znázornění odpovědí žáků na položku: Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?

6 Diskuze

Jak již bylo zmíněno, průzkumného šetření se zúčastnili žáci Střední zahradnické školy v Rajhradě. Průzkumný vzorek se skládal z 52 respondentů. Cílem průzkumného šetření bylo zjistit, zda došlo k navýšení vědomostí získaných po absolvování informativního primárně preventivního programu. Za uvedeným účelem byl vytvořen didaktický test, jehož položky jsou následně diskutovány.

Z celkového počtu dvaceti položek, které obsahoval didaktický test, došlo u více jak poloviny, konkrétně u třinácti položek, k vzrůstu o 10 správných odpovědí, což je v souladu s předpokladem, že: V druhém kole didaktických testů vzroste počet správných odpovědí u $\frac{1}{2}$ otázek o 10 správných odpovědí.

První položky didaktického testu se zaměřovaly na obecné informace týkající se alkoholu. Konkrétně to byly položky 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 a 19. Nejvyšší nárůst správných odpovědí byl zaznamenán u položky č. 1 a položky č. 2 a to o 43 a 37 správných odpovědí. Výběr ostatních možností u těchto dvou položek výrazně poklesl nebo nevykazoval žádné výběry. Celkově tato skupina otázek dosáhla průměrně navýšení o 21 správných odpovědí po absolvování druhého kola didaktických testů.

Položky číslo 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 a 17 se zaměřovaly na problematiku vlivu alkoholu na organismus (alkoholová intoxikace) člověka včetně závislosti na alkoholu. V porovnání s předešlou skupinou otázek, úspěšnost těchto položek je průměrně nižší. V průměru se jedná o navýšení o 8 správných odpovědí. Menší úspěšnost je zapříčiněna patrně vyšší obtížností a složitostí řešeného tématu. Jako příklad, si můžeme uvést položku č. 11, u které v druhém kole didaktických testů vzrostl počet správných odpovědí z 18 na 19 tedy pouze o 1 správnou odpověď. Zbytek respondentů rozptýlil své odpovědi mezi ostatní možnosti z nabídky uvedené položky. Podle Tomečka (2009 s. 71-72) musí učitel, v tomto případě školní metodik prevence dbát na to, aby používané pojmy měli návaznost na již probrané učivo. Je vhodné, před začátkem výuky (primárně preventivního programu) provést mobilizaci dosavadních znalostí. Velké množství nových pojmů bez zařazení do kontextu nebo jejich aplikace na konkrétní případy zabraňuje žákům těmto novým pojmům porozumět. Zajímavé je, že u položky č. 12 v obou kolech didaktických testů uvedlo správnou odpověď stejný počet respondentů a to 40. U této položky tedy nedošlo k žádnému posunu. Zjištěná data v popsané skupině položek jsou v souladu s předpokladem, že: Posun předávaných poznatků v oblasti vlivu

alkoholu na organismus, včetně závislosti na alkoholu, bude nižší než v oblasti obecných informací a legislativy.

Zbylé položky číslo 16, 18 a 20 didaktického testu se zaměřovaly na legislativu týkající se problematiky alkoholu. U těchto položek byl zaznamenán nárůst správných odpovědí o 7, 11 a o 23 odpovědí. Průměr tohoto zvýšení činí 14 správných odpovědí, ovšem musíme brát v potaz nízký počet otázek zaměřených na toto téma.

Co se týče formulace cílů primárně preventivního programu, podle Tomečka (2009, s. 12) kognitivní, neboli poznávací cíle, by měly směřovat k vytváření vědomostí a intelektových dovedností. Jejich formulace musí být taková, aby z nich jasně vyplývalo, co a jak se mají žáci naučit nebo čemu mají porozumět. Dále také uvádí, že podle B. S. Blooma se tyto cíle definují pomocí aktivních sloves. Z toho vyplývá, že předpoklad vztahující se k formulaci cílů primárně preventivního programu; Cíle primárně preventivního programu jsou formulovány podle taxonomie B. S. Blooma.; je v souladu s uvedenými kritérii.

V kontextu praktické části bakalářské práce a průzkumného šetření, je nutné zmínit i etický kodex, který jak popisuje Průcha, Ševčík (2009, s. 90) určuje mravní zásady, jimiž se řídí jedinec ve svém společenském jednání. Jde především o tři oblasti a to a získání souhlasu s výzkumem, anonymitu a důvěrnost. Souhlas s výzkumným šetřením byl získán prostřednictvím ředitele Střední zahradnické školy v Rajhradě a navázáním spolupráce se školní metodičkou prevence. Dotazníky, podávané žákům byly zcela anonymní a nezjišťovaly žádné osobní informace včetně pohlaví. Data, získaná v průzkumném šetření, byla využita pouze pro účely praktické části bakalářské práce.

7 Doporučení pro pedagogickou praxi

Data vyplývající z průzkumného šetření ukazují nižší úspěšnost žáků v otázkách týkající se alkoholové závislosti a vlivu alkoholu na lidský organismus, konkrétně alkoholové intoxikaci. Bylo by vhodné, aby realizátor primárně preventivního programu věnoval těmto složitějším a náročnějším informacím větší pozornost, popřípadě by mohl, žákům poskytnou tištěné materiály s danou problematikou. Jak již bylo zmíněno v předešlém textu, bylo by vhodné před začátkem primárně preventivního programu provést mobilizaci dosavadních znalostí či například využít metodu brainstormingu na dané téma.

Gallá (2005, s. 11) uvádí, že školní metodik prevence by se měl především zaměřit na poskytování informací o účincích drog a o společenských a právních důsledcích jejich (zne)užívání. Neměl by, ovšem opomenou otázku rozvíjení či posilování schopností žáků drogy odmítnout. Školnímu metodikovi prevence, potažmo realizátorovi či koordinátorovi primárně preventivního programu, bych tedy doporučila k informativnímu typu primárně preventivního programu připojit doplňkovou nebo rozvíjející činnost, popřípadě zvolit kombinaci více typů primárně preventivních programů. Odborná literatura na zmíněný problém již poukazuje. Například Nešpor a Scémy (1997, s. 7) zmiňují, že pokud v rámci školy neexistuje systematická prevence a jestliže škola spoléhá pouze na jednorázové výklady či besedy zvyšuje se riziko zneužívání návykových látek.

8 Závěr

V rámci bakalářské práce bylo zpracováno téma Alkohol a žáci SOŠ v kontextu školské primární prevence.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo popsat rizikové skupiny v rámci školského kolektivu, které jsou potencionálními nebo rizikovými uživateli alkoholu. Dále charakterizovat základní pojmy spojené s tímto tématem, jako jsou například primární prevence či primárně preventivní programy. Následně jsem se zaměřila konkrétně na informativní typ primárně preventivních programů, včetně cílů a vyhodnocování primárně preventivních programů.

V rámci praktické části bakalářské práce jsem se věnovala průzkumnému šetření, založeném na informativním primárně preventivním programu zaměřeném na rizikové užívání alkoholu a jeho vyhodnocení prostřednictvím dvou kol didaktických testů. Průzkumného šetření se účastnilo 52 respondentů ze Střední zahradnické školy v Rajhradě. Z didaktických testů navržených pro účely zmíněného průzkumného šetření vyplynulo, že náročnější informace týkající se závislosti na alkoholu či vlivu alkoholu na lidský organismus (alkoholová intoxikace) by bylo vhodné probírat více do hloubky, věnovat jim větší pozornost a více času. V uvedených tabulkách a grafických znázorněních je zřetelná nižší úspěšnost žáků ve zmíněné skupině otázek.

V rámci praktické části bakalářské práce byly také stanoveny tři následující předpoklady: Cíle primárně preventivního programu jsou formulovány podle taxonomie B. S. Blooma; V druhém kole didaktických testů vzroste počet správných odpovědí u 1/2 otázek o 10 správných odpovědí; Posun předávaných vědomostí v oblasti vlivu alkoholu na organismus, včetně závislosti na alkoholu bude nižší, než v oblasti obecných informací a legislativy. Všechny tři předpoklady byly v souladu s daty získanými v průzkumném šetření.

Cíle teoretické i praktické části bakalářské práce se mi podařilo naplnit. Realizace průzkumného šetření přinesla cenné informace a zjištění, i když ho nelze zcela zobecňovat kvůli nízkému počtu respondentů.

9 Seznam použité literatury

- BUDÍNSKÁ, Marie. Základní kritéria pro posuzování kvality programu primární prevence. *Prevence*. 2016, roč. 13, č. 2, s. 4-5.
- CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. Vyd. 1. Ostrava: EconomPress, 2014, 160 s. ISBN 978-80-9050-65-6-5.
- ČERNÁ, Miroslava. *Minimálně preventivní program*. Střední zahradnická škola Rajhrad, 2015
- ČESKÝ statistický úřad. *Spotřeba alkoholu na osobu – osobu starší patnácti let*. In: Český statistický úřad [online]. 2016, 29. 8. 2016 [cit. 2016-9-1]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/czso/domov?p_p_id=3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximi-zed&p_p_mode=view&_3_struts_action=%2Fsearch%2Fsearch&_3_redirect=%2Fweb%2Fczso%2Fkatalog-produktu-vydavame&_3_keywords=alkohol&_3_groupId=0&x=0&y=0
- GALLÁ, Maurice. *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí: příručka o efektivní školní drogové prevenci*. 1. Vyd. v českém jazyce. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005, 156 s. ISBN 80-86734-38-2.
- Gurría, Angel. *Launch of OECD report on Tackling Harmful Alcohol Use*. In: OECD better policies for better lives [ONLINE]. OECD, 2015, 12. 5. 2015 [cit. 2016. 16. 11.]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/health-systems/launch-of-oecd-report-on-tackling-harmful-alcohol-use.htm>
- HEJDA, Jan a Rostislav DUBEN. *Veřejně prospěšné organizace a jejich postavení v systému prevence a ochrany proti drogovým závislostem*. Vyd. 1. Praha: Vltavín, 2002, 187 s. ISBN 80-86587-02-9.
- HEJDA, Jan a Rostislav DUBEN. *Veřejně prospěšné organizace a jejich postavení v systému prevence a ochrany proti drogovým závislostem*. Vyd. 1. Praha: Vltavín, 2002, 187 s. ISBN 80-86587-02-9.
- HOLCNEROVÁ, Petra. *Alkohol: historie* Praha: Klinika adiktologie: první lékařská 10-31]. Dostupné z: www.adiktologie.cz/en/articles/download/3460/alkohol-uvod-historie-pdf

- HORT, Vladimír a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 492 s. ISBN 80-7178-472-9.
- CHOMYNOVÁ, Pavla a kol. *Evropská studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD): Výsledky průzkumu v České republice v roce 2011*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014, 213 s. ISBN 978-80-7440-101-5
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- ILLES, Tom. *Děti a drogy: fakta, informace, prevence*. Vyd. 2. Praha: ISV, 2002, 55 s. ISBN 80-85866-50-1.
- JANÍK, Tomáš, Josef MAŇÁK a Petr KNECHT. *Cíle a obsah školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2009, 180 s. ISBN 978-80-7315-194-2.
- JINDROVÁ, Martina. *Rizikové chování dětí a jeho právní dopady: příručka učitele*. Vyd. 1. Praha: Togga, 2012, 90 s. ISBN 978-80-87258-59-0.
- KABÍČEK, Pavel a kol. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Vyd. 1. 2014, 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.
- KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 258 s. ISBN 978-80-247-4502-2.
- KOSÍKOVÁ, Věra. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 272 s. ISBN 978-80-247-2433-1
- KRAUS, Blahoslav. *Jak žije středoškolská mládež na počátku XXI. století: výzkum v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2003*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 171 s. ISBN 80-7041-738-2.
- KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.
- KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 226 s. ISBN 978-80-247-3474-3.
- LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potencionálních změn*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 157 s. ISBN 80-85850-66-4.
- MARTANOVÁ, Veronika. *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. Vyd. 1. Praha: Togga, 2012, 183 s. ISBN 978-80-87258-75-0.

- MIOVSKÝ, Michal a Pavel BÁRTÍK. *Primární prevence rizikového chování ve školství: monografie*: Vyd. 1. Praha: Sdružení SCAN, 2010, 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.
- MIOVSKÝ, Michal a kol. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. Vyd. 2. Praha: Lidové noviny, 2015, 405 s. ISBN 978-80-7422-394-5
- MIOVSKÝ, Michal a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Vyd. 1. Praha: Togga, 2012, 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
- MOTLOVÁ, Iveta. *Školní řád*. In: *skolarajhrad* [online]. Rajhrad: Střední škola Rajhrad, 2015, 30. 9. 2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://www.skolarajhrad.cz/kestazeni/skolni_rad_2015.pdf
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7.
- NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat*. Vyd. 4. Praha: BESIP, 1997, 128 s.
- NEVORALOVÁ, Monika. *Evaluační nástroje*. In: *Klinika adiktologie: první lékařská fakulta Všeobecná fakultní nemocnice, Univerzita Karlova v Praze* [ONLINE]. Klinika adiktologie, 2012, 14. 9. 2012 [cit. 2015. 3. 16.]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/379/3797/Evaluacni-nastroje>
- PARLAMENT ČR. *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2010, 172 s. ISBN 978-80-86759-81-2.
- PAVLÁKOVÁ a kol. *Evaluační primárně preventivních programů – Praktický návod*. In: *Klinika adiktologie: první lékařská fakulta Všeobecná fakultní nemocnice, Univerzita Karlova v Praze* [ONLINE]. Klinika adiktologie, 2012, 27. 8. 2012 [cit. 2015. 21. 3.]. Dostupné z: <https://el.lf1.cuni.cz/postup/>
- PRŮCHA, Jan a Roman ŠVAŘÍČEK. *Etický kodex České pedagogické vědy a výzkumu. Pedagogická orientace* [ONLINE]. 2009, roč. 19, č. 2, s. 89-105 [cit. 2016. 11. 21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1225/934>
- RABOCH, Jiří a kol. *Psychiatrie*. Vyd. 1. Praha: Galén, 2001, 622 s. ISBN 80-7262-140-8.
- SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 147 s. ISBN 978-80-247-4042-3.
- ŠVEC, Jakub a kol. *Jak se bránit drogám a předcházet závislostem: kurz osobní a sociální výchovy pro žáky 2. stupně ZŠ*. Vyd. 1. Praha: Projekt Odyssea, 2007, 234 s. ISBN 978-80-87145-26-5.

- TOMEČEK, Slavoj. *Metodika základů společenských věd na středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2010, 113 s. ISBN 978-80-7368- 880-6.
- VETEŠNÍK, Pavel a Luboš JEMELKA. *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek: komentář*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2011, 332 s. ISBN 978-80-7400-399-8.
- ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

Přílohy

A Didaktický test

Institut
celoživotního
vzdělávání

Didaktický test

Milý žaku/ žákyně Střední odborné školy v Rajhradě, tím to Vás žádám o vyplnění následujícího didaktického testu. Jmenuji se Andrea Mácová a tento didaktický test byl vytvořen za účelem zjištění posunu Vámi získaných informací po absolvování primárně preventivního programu.

Dotazník obsahuje 20 otázek, na které budete odpovídat výběrem z nabízených možností. U všech otázek je vždy pouze jedna možnost správné odpovědi. Předpokládaný čas k vyplnění otázek didaktického testu je 10 minut.

Děkuji za Vás čas a vyplnění didaktického testu.

1) Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?

- a) Antické Řecko
- b) Itálie
- c) Mezopotámie
- d) Starověký Egypt

2) Jaké využití měl alkohol ve středověku?

- a) desinfekce, obětina bohům, prostředek k vytvrzování keramiky
- b) podpora kojení, desinfekce, oběť bohům
- c) čisticí prostředek, přísada do stavebních materiálů, podpora kojení
- d) přísada do stavebních materiálů, barvení látek, ochrana před zlými duchy

3) Označ chemický vzorec etanolu.

- a) H_2O
- b) $NaCl$
- c) $C_{10}H_{15}N$
- d) C_2H_5OH

4) Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu **fermentace**.

- a) vaření
- b) kvašení
- c) destilace
- d) zrání

5) Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?

- a) halucinogenní
- b) povzbuzující
- c) tlumivé

6) Jaká skupina alkoholických nápojů má 2 – 6% obsah alkoholu?

- a) víno
- b) pivo
- c) destiláty

- 7) Vyber možnost z nabídky **a** až **d**, která patří na vynechané místo v následující větě.
- Hlavní rozdíl mezi procesem destilace a fermentace je ..... v dané látce a její .....
- a) obsah alkoholu, doba trvanlivosti
  - b) tvorba kvasinek, barva
  - c) obsah metanolu, bod varu
  - d) podíl alkoholu, hustota
- 8) Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle **neobjevují** při příležitostném požití alkoholického nápoje.
- a) zvýšení tlaku, zrychlení pulsu
  - b) zvýšená tvorba moči, narušení rovnováhy
  - c) nesrozumitelná řeč
  - d) delirium tremens
- 9) Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace **středně těžká podnapilost** obsah promilí nacházejících se v krvi člověka.
- a) 0,5-1 ‰
  - b) 1,5-2 ‰
  - c) 1-2 ‰
  - d) 1-1,5 ‰
- 10) Z následujících možností vyber správnou dvojici.
- a) těžká podnapilost = stadium euforie
  - b) středně těžká podnapilost = stadium hypnotické
  - c) lehká podnapilost = stadium asfyxie
  - d) velmi vážná podnapilost = stadium narkotické

11) Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.

- Nesrozumitelná řeč, pomočení, pokálení, výpadky paměti, nebezpečí vdechnutí zvratků, možná porucha vědomí
  - a) těžká podnapilost
  - b) středně těžká podnapilost
  - c) lehká podnapilost
  - d) velmi vážná podnapilost

12) Kolik fází má alkoholová závislost?

- a) 3
- b) 6
- c) 4
- d) 5

13) Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?

- a) poruchy paměti, úpadek inteligence
- b) alkoholická cirhóza, záněty slinivky a žaludku
- c) poruchy vědomí a poznávacích procesů
- d) zažívací potíže, obezita, poruchy příjmu potravy

14) Doplň do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností **a** až **d**.

- Prvotní pocit po požití alkoholu bývá ..... Tento pocit s narůstajícím množstvím požitého alkoholu střídají projevy ..... či.....
  - a) euforie, agrese, deprese
  - b) únava, roztěkanosti, návalu energie
  - c) euforie, deprese, paranoi
  - d) roztěkanost, agrese, radost

15) Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.

- Míra tolerance k alkoholu stoupá. Jedinec nemá nad pitím kontrolu, dochází k osobnostním změnám, rozpadu hodnot, vztahů. Dotyčný je přesto přesvědčen. Že může s pitím kdykoliv přestat.
  - a) počáteční
  - b) konečné
  - c) rozhodné
  - d) varovné

16) Vyber z následujících možností správné znění.

- a) Alkohol je legální droga, která je běžně dostupná veřejnosti bez omezení věku.
- b) Prodej alkoholu osobám mladším 18ti let je považováno za trestnou činnost, nikoli však jeho konzumování.
- c) Prodej či podávání alkoholu ve zdravotnických zařízeních je dovoleno.
- d) V případě, že odmítnete dechovou kontrolu při řízení vozidla, vám nehrozí žádné sankce.

17) Dokonči větu.

- Osoba, nacházející se v konečné fázi alkoholové závislosti.....
  - a) má vysokou míru tolerance požitého alkoholu
  - b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu
  - c) má nízkou míru tolerance požitého alkoholu
  - d) je stále přesvědčena, že může s užíváním alkoholu kdykoli přestat

18) Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?

- a) pokuta do 20 000 Kč, 6 trestných bodů, zákaz řízení na 6 měsíců až 1 rok
- b) pokuta do 20 000 Kč, 3 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců až jeden rok
- c) pokuta 20 000 – 50 000, 6 – 7 trestných bodů, zákaz řízení na 1 – 2 roky
- d) pokuta do 20 000, 2 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců

19) Z možností vyber správné znění.

- a) Pití kávy snižuje obsah alkoholu v krvi.
- b) Požití alkoholu před spaním, nám zaručuje kvalitní spánek.
- c) Pití kávy nemá vliv na obsah alkoholu v krvi.
- d) Požitý alkohol vytváří v lidském organismu teplo.

20) Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?

- a) 6
- b) 8
- c) 7
- d) 9

B Vyplněný didaktický test

Konkrétně se jedná o didaktický test vyplněný žákem v prvním kole didaktických testů.

1) Z jaké země pochází první zmínky o přípravě vína?

- a) Antické Řecko
- b) Itálie
- c) Mezopotámie
- d) Starověký Egypt

2) Jaké využití měl alkohol ve středověku?

- a) desinfekce, oběťna bohům, prostředek k vytvrzování keramiky
- b) podpora kojení, desinfekce, oběť bohům
- c) čisticí prostředek, přísada do stavebních materiálů, podpora kojení
- d) přísada do stavebních materiálů, barvení látek, ochrana před zlými duchy

3) Označ chemický vzorec etanolu.

- a) H_2O
- b) $NaCl$
- c) $C_{10}H_{15}N$
- d) C_2H_5OH

4) Zakroužkuj z nabízených slov synonymum (slovo stejného významu) ke slovu **fermentace**.

- a) vaření
- b) kvašení
- c) destilace
- d) zrání

5) Do jaké skupiny drog se řadí alkohol?

- a) halucinogenní
- b) povzbuzující
- c) tlumivé

6) Jaká skupina alkoholických nápojů má 2 – 6% obsah alkoholu?

- a) víno
- b) pivo
- c) destiláty

7) Vyber možnost z nabídky a až d, která patří na vynechané místo v následující větě.

- Hlavní rozdíl mezi procesem destilace a fermentace je ..... v dané látce a její .....
- a) obsah alkoholu, doba trvanlivosti
- b) tvorba kvasinek, barva
- c) obsah metanolu, bod varu
- d) podíl alkoholu, hustota

8) Z následujících možností označ fyzické projevy, které se obvykle **neobjevují** při příležitostném požití alkoholického nápoje.

- a) zvýšení tlaku, zrychlení pulsu
- b) zvýšená tvorba moči, narušení rovnováhy
- c) nesrozumitelná řeč
- d) delirium tremens

9) Přiřaď k vybranému stádiu alkoholové intoxikace **středně těžká podnapilost** obsah promilí nacházejících se v krvi člověka.

- a) 0,5-1 ‰
- b) 1,5-2 ‰
- c) 1-2 ‰
- d) 1-1,5 ‰

10) Z následujících možností vyber správnou dvojici.

- a) těžká podnapilost = stadium euforie
- b) středně těžká podnapilost = stadium hypnotické
- c) lehká podnapilost = stadium asfyxie
- d) velmi vážná podnapilost = stadium narkotické

11) Rozhodni, o jaké stádium alkoholové intoxikace se jedná.

- Nesrozumitelná řeč, pomocení, pokálení, výpadky paměti, nebezpečí vdechnutí zvratků, možná porucha vědomí

- a) těžká podnapilost
- b) středně těžká podnapilost
- c) lehká podnapilost
- d) velmi vážná podnapilost

12) Kolik fází má alkoholová závislost?

- a) 3
- b) 6
- c) 4
- d) 5

13) Jaká onemocnění nemají souvislost se škodlivým užíváním alkoholu?

- a) poruchy paměti, úpadek inteligence
- b) alkoholická cirhóza, záněty slinivky a žaludku
- c) poruchy vědomí a poznávacích procesů
- d) zažívací potíže, obezita, poruchy příjmu potravy

14) Doplně do věty nejvíce se hodící skupinu slov z možností a až d.

- Prvotní pocit po požití alkoholu bývá ..... Tento pocit s narůstajícím množstvím požitého alkoholu střídají projevy ..... či.....

- a) euforie, agrese, deprese
- b) únava, roztěkanosti, návalu energie
- c) euforie, deprese, paranoi
- d) roztěkanost, agrese, radost

15) Přiřaď ke krátké definici fázi alkoholové závislosti.

- Míra tolerance k alkoholu stoupá. Jedinec nemá nad pitím kontrolu, dochází k osobnostním změnám, rozpadu hodnot, vztahů. Dotyčný je přesto přesvědčen. Že může s pitím kdykoliv přestat.
- a) počáteční
  - b) konečné
  - c) rozhodné
  - d) varovné

16) Vyber z následujících možností správné znění.

- a) Alkohol je legální droga, která je běžně dostupná veřejnosti bez omezení věku.
- b) Prodej alkoholu osobám mladším 18ti let je považováno za trestnou činnost, nikoli však jeho konzumování.
- c) Prodej či pořádání alkoholu ve zdravotnických zařízeních je dovoleno.
- d) V případě, že odmítnete dechovou kontrolu při řízení vozidla, vám nehrozí žádné sankce.

17) Dokonči větu.

- Osoba, nacházející se v konečné fázi alkoholové závislosti.....
  - a) má vysokou míru tolerance požitého alkoholu
  - b) postupně zvyšuje frekvence pití alkoholu
  - c) má nízkou míru tolerance požitého alkoholu
  - d) je stále přesvědčena, že může s užíváním alkoholu kdykoli přestat

18) Jaký postih hrozí řidiči, pokud je mu naměřeno 0,3-1 ‰ promile v krvi?

- a) pokuta do 20 000 Kč, 6 trestných bodů, zákaz řízení na 6 měsíců až 1 rok
- b) pokuta do 20 000 Kč, 3 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců až jeden rok
- c) pokuta 20 000 – 50 000, 6 – 7 trestných bodů, zákaz řízení na 1 – 2 roky
- d) pokuta do 20 000, 2 trestné body, zákaz řízení na 6 měsíců

19) Z možností vyber správné znění.

- a) Pití kávy snižuje obsah alkoholu v krvi.
- b) Požití alkoholu před spaním, nám zaručuje kvalitní spánek.
- c) Pití kávy nemá vliv na obsah alkoholu v krvi.
- d) Požitý alkohol vytváří v lidském organismu teplo.

20) Jaká je nejvyšší bodová sankce při řízení pod vlivem alkoholu?

- a) 6
- b) 8
- c) 7
- d) 9